

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
YVES BOT IŠVADA,
pateikta 2018 m. vasario 20 d.¹

Byla C-441/17

**Europos Komisija
prieš**

Lenkijos Respubliką

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – Aplinka – Direktyva 92/43/EEB – 6 straipsnio 1 ir 3 dalys – 12 straipsnio 1 dalis – Natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsauga – Direktyva 2009/147/EB – 4 ir 5 straipsniai – Laukinių paukščių apsauga – Miškų tvarkymo plano pakeitimas – Teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska* (Belovežo giria, Lenkija) – Specialios apsaugos teritorijos“

1. Ieškiniu Europos Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų:

- pagal Direktyvos 92/43/EEB² 6 straipsnio 3 dalį tiek, kiek patvirtino miškų tvarkymo plano priedą, susijusį su Belovežo girios (Lenkija) rajonu, neįsitikinusi, kad šis priedas nekelia pavojaus Bendrijos svarbos teritorijos (toliau – BST) ir specialios apsaugos teritorijos (toliau – SAT) PLC200004 *Puszcza Białowieska* vientisumui,
- pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį ir Direktyvos 2009/147/EB³ 4 straipsnio 1 ir 2 dalis tiek, kiek nenustatė būtinų apsaugos priemonių, kurios atitiktų I Buveinių direktyvos I priedą įtrauktų natūralių buveinių tipų ir II priedą įtrauktų rūšių, taip pat I Paukščių direktyvos I priedą įtrauktų paukščių rūšių ir šiame priede nurodytų nuolat aptinkamų migruojančių rūšių, kurioms buvo įsteigta BST ir SAT vietovėje PLC200004 *Puszcza Białowieska*,
- pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a ir d punktus tiek, kiek neužtikrino griežtos minėtos direktyvos IV priede numatytų vabalų saprofitų rūšių (purpurinių plokščiavabalių (*Cucujus cinnaberinus*), šviesiųjų blizgiavabalių (*Buprestis splendens*), raudonkrūčių niūravabalių (*Phryganophilus ruficollis*) ir eglinių pūzravabalių (*Pytho kolwensis*)⁴) apsaugos, t. y. neužtikrino, kad būtų faktiškai uždrausta juos tyčia žudyti, trikdyti ir pažeisti ar naikinti jų veisimosi vietas Belovežo girios rajone, ir

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Europos Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL L 158, 2013, p. 193) (toliau – Buveinių direktyva).

3 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010, p. 7), iš dalies pakeista Direktyva 2013/17 (toliau – Paukščių direktyva).

4 Vertimo į prancūzų kalbą nėra.

– pagal Paukščių direktyvos 5 straipsnio b ir d punktus tiek, kiek neužtikrino šios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų paukščių rūšių, visų pirma baltanugarių margųjų genių (*Dendrocopos leucotos*), tripirščių genių (*Picoides tridactylus*), paprastųjų žvirblinių pelėdų (*Glaucidium passerinum*) ir paprastųjų lutučių (*Aegolius funereus*), apsaugos, t. y. neužtikrino, kad šių rūšių paukščiai nebūtų žudomi ar trikdomi perėjimo ir jaunikių auginimo metu ir kad jų lizdai ir kiaušiniai nebūtų tyčia sunaikinti, pažeisti arba pašalinti Belovežo girios rajone.

2. Teisingumo Teismui pateikta byla dar kartą suteiks galimybę atkreipti dėmesį į tai, kuo skiriasi planai, susiję su *Natura 2000* teritorijomis ir nustatyti Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje, ir planai, nustatyti šio straipsnio 3 dalyje, kurie tiesiogiai nesusiję arba nebūtini teritorijai tvarkyti, bet gali ją reikšmingai paveikti. Kita vertus, ja siekiama priminti, kad valstybės narės turi griežtai prižiūrėti tokių planų ar projektų kūrimą bei įgyvendinimą, atsižvelgdamos į itin griežtus direktyvų nuostatose įtvirtintus reikalavimus, kuriuos nurodė Komisija ir išaiškino Teisingumo Teismas.

3. Šioje išvadoje pateiksiu priežastis, dėl kurių manau, kad šis ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo yra priimtinas ir turi būti priimtas.

I. Teisinis pagrindas

A. Buveinių direktyva

4. Buveinių direktyvos pirmoje, trečioje, šeštoje, dešimtoje ir penkioliktoje konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„kadangi aplinkos kokybės išsaugojimas, apsauga ir gerinimas, įskaitant natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugą, yra svarbiausias Bendrijos bendras tikslas, kaip nurodyta Sutarties 130R straipsnyje [EB sutarties 174 straipsnyje, vėliau SESV 191 straipsnyje];

<...>

kadangi šios direktyvos tikslas – skatinti biologinės įvairovės palaikymą, atsižvelgiant į ekonominius, socialinius, kultūrinius ir regioninius reikalavimus, todėl ši direktyva prisideda prie bendro subalansuotos plėtros siekio; kadangi siekiant išlaikyti biologinę įvairovę, gali tam tikrais atvejais prireikti palaikyti ar netgi skatinti žmogaus veiklą;

<...>

kadangi tam, kad galima būtų atstatyti [atkurti] ar palaikyti Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir rūšių gerą apsaugos būklę, būtina pagal nustatytą grafiką steigti specialias saugomas teritorijas, siekiant sukurti vientisą Europos ekologinį tinklą;

<...>

kadangi būtina tinkamai įvertinti bet kurį planą ar programą, kuri galėtų turėti reikšmingą poveikį esamos ar ateityje numatytos įsteigti saugomos teritorijos apsaugos tikslams;

<...>

kadangi tam tikroms faunos ir floros rūšims būtina bendra apsaugos sistema, kuri papildytų Direktyvą 79/409/EEB^[5]; kadangi tam tikroms rūšims, jei to reikalauja jų būklė, turėtų būti numatyta tvarkymo nuostata, įskaitant, pavyzdžiui, tam tikrų gaudymo bei žudymo priemonių uždraudimą, tuo pačiu numatant galimybę tam tikromis sąlygomis taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas;

<...>

5. Šios direktyvos 1 straipsnis išdėstytas taip:

„Šioje direktyvoje:

- a) *apsauga* reiškia visumą priemonių, reikalingų palaikyti ar atstatyti [atkurti] natūralias buveines ir laukinių faunos ir floros rūšių populiacijas iki palankios būklės, kaip apibrėžta e ir i punktuose;
- b) *natūrali buveinė* reiškia sausumos arba vandens plotus su jiems būdingais geografiniais, abiotiniais ir biotiniais, visiškai natūraliais ar pusiau natūraliais požymiais;

<...>

- d) *prioritetiniai natūralių buveinių tipai* reiškia natūralių buveinių tipus, kuriems gresia išnykimo pavojus, kurie yra aptinkami 2 straipsnyje nurodytoje teritorijoje ir už kurių apsaugą Bendrija yra ypač atsakinga, atsižvelgiant į jų natūralaus paplitimo arealo dalį, patenkančią į 2 straipsnyje nurodytą teritoriją; I priede šie prioritetiniai natūralių buveinių tipai yra pažymėti žvaigždute (*);
- e) *natūralios buveinės apsaugos būklė* reiškia poveikių natūraliai buveinei ir joms tipiškomis rūšims visumą, kuri gali turėti ilgalaikį poveikį jų natūraliam paplitimui, struktūrai ir funkcijoms bei joms tipiškų rūšių ilgalaikiam išlikimui 2 straipsnyje nurodytoje teritorijoje.

Natūralios buveinės apsaugos būklė laikoma „gera“, kai:

- jos natūralus paplitimo arealas ir jos padengiami plotai tame areale yra stabilūs arba didėja, ir
- egzistuoja ir tikėtina, kad ateityje neišnyks jos ilgalaikiam palaikymui būtina specifinė struktūra ir funkcijos, ir
- jai tipiškų rūšių apsaugos būklė yra gera pagal i punkte pateiktą apibrėžimą;

<...>

g) *Bendrijos svarbos rūšys* – tai 2 straipsnyje apibrėžtoje teritorijoje egzistuojančios rūšys, kurios:

- i) yra nykstančios <...>;
- ii) yra pažeidžiamos, t. y. manoma, kad netolimoje ateityje jos gali būti perkeltos į nykstančiųjų kategoriją, jei ir toliau veiks tai lemiantys veiksniai;
- iii) yra retos, t. y. rūšys, kurių mažos populiacijos šiuo metu nėra nykstančios ar pažeidžiamos, bet yra pavojus, kad jos gali tokiomis tapti; rūšys gyvena mažose geografinėse teritorijose arba yra retai išsidėsčiusios didesnėje teritorijoje;

5 1979 m. balandžio 2 d. Tarybos direktyva dėl laukinių paukščių apsaugos, (OL L 103, 1979, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 98).

- iv) yra endeminės ir reikalauja išskirtinio dėmesio dėl specifinio jų natūralios buveinės pobūdžio ir (arba) dėl jų naudojimo galimo poveikio jų buveinei ir (arba) jų apsaugos būklei.

Tokios rūšys yra arba gali būti įtrauktos į II ir (arba) IV ar V priedus;

- h) *prioritetinės rūšys* reiškia g punkto i papunktyje nurodytas rūšis, už kurių apsaugą Bendrija yra ypač atsakinga, atsižvelgiant į jų natūralaus paplitimo arealo dalį, patenkančią į 2 straipsnyje nurodytą teritoriją; šios prioritetinės rūšys II priede yra pažymėtos žvaigždute (*);
- i) *rūšies apsaugos būklė* reiškia atitinkamą rūšį veikiančių poveikių visumą, kuri gali turėti ilgalaikį poveikį jos populiacijos paplitimui ir gausumui 2 straipsnyje nurodytoje teritorijoje;

Rūšies apsaugos būklė laikoma „palankia“, kai:

- atitinkamos rūšies populiacijos pokyčių duomenys rodo, kad ji pati pajėgi ilgą laiką išlikti kaip gyvybingas jos natūraliosios buveinės komponentas, ir
- rūšies natūralaus paplitimo arealas nemažėja ir nėra tikėtina, kad bus sumažintas ateityje, ir
- yra ir tikriausiai bus pakankamai didelė buveinė, kurioje jos populiacija galės išlikti ilgą laiką;

- j) *teritorija* reiškia geografiškai apibrėžtą plotą, kurio ribos yra aiškiai nustatytos;
- k) *Bendrijos svarbos teritorija* reiškia teritoriją, kuri biogeografiniame regione ar regionuose, kuriems ji priklauso, yra svarbi tuo, kad padeda išlaikyti ar atstatyti [atkurti] I priede nurodyto natūralių buveinių tipo ar į II priedą įrašytos rūšies palankią apsaugos būklę, bei taip pat gali būti svarbi 3 straipsnyje nurodyto *Natura 2000* tinklo vientisumui ir (arba) yra svarbi palaikant biologinę įvairovę atitinkamame biogeografiniame regione ar regionuose.

Dideliuose plotuose paplitusių gyvūnų rūšių atveju Bendrijos svarbos teritorijos atitinka šių rūšių natūralaus paplitimo areale esančias vietas, kuriose yra jų gyvenimui ir dauginimuisi būtini fiziniai ar biologiniai veiksniai;

- l) *speciali saugoma teritorija* – tai Bendrijos svarbos teritorija, kurią valstybės narės įsteigė įstatymu, administraciniu aktu ir (arba) sutartimi ir kurioje yra taikomos būtinos apsaugos priemonės, skirtos palaikyti ar atstatyti [atkurti] natūralių buveinių ir (ar) rūšių, kurioms teritorija yra įsteigta, palankią apsaugos būklę bei populiacijas;

<...>“

6. Minėtos direktyvos 2 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Šios direktyvos tikslas – padėti užtikrinti biologinę įvairovę, apsaugant natūralias buveines ir laukinę fauną bei florą europinėje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis, teritorijoje.

2. Priemonės, kurių imamasi pagal šią direktyvą, turi palaikyti ar atstatyti [atkurti] palankią Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę.

3. Taikant priemones pagal šią direktyvą, atsižvelgiama į ekonominius, socialinius ir kultūrinius reikalavimus bei regionines ir vietines charakteristikas.“

7. Buveinių direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„1. *Natura 2000* pavadinimu kuriamas vieningas specialių saugomų teritorijų Europos ekologinis tinklas. Šis tinklas, sudarytas iš teritorijų, kuriose yra į I priedą įrašyti natūralių buveinių tipai ir į II priedą įrašytų rūšių buveinės, sudaro galimybę palaikyti, o kur reikia ir atstatyti [atkurti] iki geros apsaugos būklės natūralių buveinių tipus ir rūšių buveines jų natūraliame paplitimo areale.

Į *Natura 2000* tinklą įeina [SAT], kurias valstybės narės klasifikuoja pagal Direktyvą 79/409 <...>.“

8. Šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje ir 4 bei 5 dalyse numatyta:

„2. <...>

Atrinktų Bendrijos svarbos teritorijų sąrašą, nurodant teritorijas, kuriose yra vienas ar daugiau prioritetinių natūralių buveinių tipų ar prioritetinių rūšių, Komisija tvirtina 21 straipsnyje nustatyta tvarka.

<...>

4. Jei, laikantis 2 dalyje nustatytos tvarkos, yra patvirtinama [BST], atitinkama valstybė narė kaip galima greičiau, bet ne vėliau kaip per šešerius metus, toje teritorijoje įsteigia specialią saugomą teritoriją, nustatydamas prioritetus, atsižvelgdama į teritorijos svarbą palaikant ar atstatant [atkuriant] I priede išvardytų natūralių buveinių tipų arba II priede išvardytų rūšių gerą apsaugos būklę bei užtikrinant *Natura 2000* tinklo vientisumą, taip pat atsižvelgdama į toms vietovėms gresiantį degradavimą ar sunaikinimą.

5. Teritoriją įtraukus į 2 dalies trečiojoje pastraipoje minimą sąrašą, jai pradedamos taikyti 6 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys.“

9. Minėtos direktyvos 6 straipsnyje nustatyta:

„1. Specialioms saugomoms teritorijoms valstybės narės nustato būtinas apsaugos priemones, tarp jų, jei reikia, atitinkamus tvarkymo planus, parengtus specialiai šioms teritorijoms ar integruotus į kitus plėtros planus, ir atitinkamas įstatymais nustatytas, administracines arba sutartyje numatytas priemones, kurios atitinka teritorijoje esančių į I priedą įtrauktų natūralių buveinių tipų ir į II priedą įtrauktų rūšių ekologinius reikalavimus.

2. Valstybės narės imasi priemonių, siekdamos specialiose saugomose teritorijose išvengti natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo, taip pat rūšių, kurių apsaugai buvo įsteigtos specialios saugomos teritorijos, trikdymo, jei toks trikdymas galėtų būti reikšmingas šios direktyvos tikslų atžvilgiu.

3. Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorijos tvarkymui, bet galintiems jų reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvadas ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės institucijos pritaria planui ar projektui tik įsitikinusios, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisumui ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.

4. Jei, nepaisant poveikio teritorijai neigiamo įvertinimo ir nesant kitų alternatyvių sprendimų, šis planas ar projektas vis dėlto privalo būti įgyvendintas dėl įpareigojančių priežasčių, tarp jų ir socialinio ar ekonominio pobūdžio, neatsižvelgti į visuomenės interesus, valstybė narė imasi visų kompensacinių priemonių, būtinų bendram *Natura 2000* vientisumui apsaugoti. Apie patvirtintas kompensacines priemones ji praneša Komisijai.

Kai atitinkamoje teritorijoje yra prioritetas natūralių buveinių tipas ir (arba) prioritetas rūšis, vieninteliai argumentai, kuriuos galima pateikti, yra argumentai, susiję su žmonių sveikata ar sauga, su labai svarbiomis aplinkai palankiomis pasekmėmis arba kitomis, Komisijos nuomone, įpareigojančiomis priemonėmis neatsižvelgti į visuomenės interesus.“

10. Buveinių direktyvos 7 straipsnyje nustatyta:

„Šios direktyvos 6 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nustatyti įpareigojimai pakeičia bet kuriuos Direktyvos 79/409 <...> 4 straipsnio 4 dalies pirmajame sakinyje nustatytus įpareigojimus teritorijoms, atrinkoms pagal 4 straipsnio 1 dalį arba panašiai pripažintoms pagal jos 4 straipsnio 2 dalį, nuo šios direktyvos įgyvendinimo datos arba nuo valstybės narės atlikto atrinkimo arba pripažinimo datos pagal Direktyvą 79/409 <...>, jei pastaroji data yra vėlesnė.“

11. Šios direktyvos antraštinės dalies „Rūšių apsauga“ 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„1. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių sukurti į IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų paplitimo areale sistemą, draudžiančią:

- a) bet kokia forma tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus gamtoje;
- b) šias rūšis tyčia trikdyti, ypač jų perėjimo, jaunikių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu;

<...>

d) pažeisti ar naikinti perėjimo ar poilsio vietas.“

12. Minėtos direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„1. Jei nėra kitos priimtinos alternatyvos, ir nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiaciją gerą apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale, valstybės narės gali nukrypti nuo 12, 13 ir 14 straipsnių bei 15 straipsnio a ir b dalių:

<...>

- b) siekdamas išvengti didelės žalos, ypač pasėliams, naminiams gyvuliams, miškams, žūklės plotams, vandenims ir kitoms nuosavybės rūšims;
- c) atsižvelgdamas į visuomenės sveikatą ir saugą arba dėl kitų įpareigojančių priežasčių neatsižvelgti į visuomeninius interesus, įskaitant socialinio ar ekonominio pobūdžio, į pirminės svarbos gamtinei aplinkai naudingas pasekmes;

<...>“

13. Buveinių direktyvos I priedo „Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai, kurių apsaugai būtina steigti specialias saugomas teritorijas“ 9 dalyje „Natūralūs (beveik natūralūs) miškai, kuriuos sudaro vietinių rūšių aukštaūgiai medžiai. Miškuose yra jiems būdingas pomiškis ir atitinka šiuos kriterijus: reti arba likutiniai ir (arba) juose glaudžiasi Bendrijai svarbių rūšių organizmai“ ir 91 punkte „Temperatinės Europos miškai“ nurodyti subkontinentiniai ažuolų ir skroblų miškai (*Gallio-Carpinetum*, kodas *Natura 2000 9170*), taip pat pelkiniai miškai (kodas *Natura 2000 91D0*), aliuviniai miškai su gluosniais, tuopomis, alksniais ir uosiais [aliuviniai miškai su *Alnus glutinosa* ir *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), kodas *Natura 2000 91E0*]; paskutiniai du miškų tipai nustatyti kaip prioritetai buveinių tipai.

14. Šios direktyvos II ir IV priedų atitinkami pavadinimai „Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšys, kurių apsaugai reikalingas specialių saugomų teritorijų steigimas“ ir „Bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšys, kurioms reikalinga griežta apsauga“. Abiejų šių priedų a dalyje, kurioje nurodyti bestuburiai gyvūnai, pateikiamas vabzdžių rūšių sąrašas, kuriam priklauso ir *Coleoptera* vabzdžiai, tarp kurių visų pirma minimi šviesieji blizgiavabaliai, purpuriniai plokščiavabaliai, egliniai pūzravabaliai ir raudonkrūčiai niūravabaliai, o II priede patikslinama, kad pastaroji rūšis yra prioritetinga. Tame pačiame priede taip pat nurodyti vagotieji raukšliai (*Rhysodes sulcatus*) ir Šneiderio kirmvabaliai (*Boros schneideri*)⁶.

B. Paukščių direktyva

15. Paukščių direktyvos 6 ir 8 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(6) Priemonės, kurių turi būti imamasi, privalo būti taikomos įvairiems veiksniams, kurie gali turėti įtakos paukščių skaičiui, būtent, žmogaus veiklos pertvarkymui ir ypač paukščių buveinių naikinimui ir teršimui, žmonių atliekamam paukščių gaudymui bei žudymui ir su tuo susijusiai prekybai, ir tokių priemonių griežtumas turi būti nustatomas atsižvelgiant į konkrečią įvairių rūšių padėtį visos paukščių apsaugos politikos struktūroje.

<...>

(8) Visų paukščių rūšių apsaugai yra būtina išsaugoti, palaikyti arba atstatyti [atkurti] pakankamos įvairovės ir ploto buveines. Siekiant užtikrinti tam tikrų paukščių rūšių išlikimą ir veisimąsi jų paplitimo areale, jų buveinėms turėtų būti taikomos specialios apsaugos priemonės. Taikant šias priemones taip pat būtina atsižvelgti į migruojančias rūšis, o priemonės turi būti koordinuojamos taip, kad sudarytų nuoseklią visumą.“

16. Šios direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

„1. Šia direktyva siekiama apsaugoti visų rūšių laukinius paukščius, natūraliai paplitusius valstybių narių Europinėje teritorijoje, kuriai taikoma Sutartis. Ji apima šių rūšių apsaugą, tvarkymą ir kontrolę ir nustato jų naudojimo taisykles.

2. Ši direktyva taikoma paukščiams, jų kiaušiniams, lizdams ir buveinėms.“

17. Pagal minėtos direktyvos 2 straipsnį:

„Valstybės narės imasi reikiamų priemonių 1 straipsnyje nurodytų paukščių rūšių populiacijoms palaikyti tokiu lygiu, kuris visų pirma atitiktų ekologinius, mokslinius ir kultūrinius reikalavimus, derinant juos su ekonominiais ir rekreaciniais reikalavimais, arba šių rūšių populiacijoms priartinti prie tokio lygio.“

18. Paukščių direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„1. Atsižvelgdamos į 2 straipsnyje minėtus reikalavimus, valstybės narės imasi reikiamų priemonių išsaugoti, palaikyti ar atkurti pakankamą buveinių įvairovę ir plotą visoms 1 straipsnyje nurodytomis paukščių rūšims.

2. Biotopams ir buveinėms išsaugoti, palaikyti ir atkurti taikomos šios pagrindinės priemonės:

a) saugomų teritorijų steigimas;

⁶ Vertimo į prancūzų kalbą nėra.

- b) buveinių saugomose teritorijose ir už jų ribų priežiūra ir tvarkymas pagal ekologinius reikalavimus;
- c) sunaikintų biotopų atkūrimas;

<...>.“

19. Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nustatyta:

„1. Siekiant užtikrinti, kad I priede minimos rūšys savo paplitimo areale išliktų ir veistųsi, jų buveinėms taikomos specialios apsaugos priemonės. Todėl būtina atsižvelgti į:

- a) rūšis, kurioms gresia pavojus išnykti;
- b) rūšis, kurioms gali pakenkti tam tikri jų buveinių pokyčiai;
- c) rūšis, kurios laikomos retomis dėl jų mažų populiacijų ar riboto paplitimo arealo;
- d) kitas rūšis, kurioms dėl specifinio jų buveinių pobūdžio reikia išskirtinio dėmesio.

Vertinant visada remiamasi populiacijų gausumo tendencijomis ir pokyčiais.

Atsižvelgdamos į šių rūšių apsaugos reikalavimus geografiniame jūros ir sausumos plote, kuriame taikoma ši direktyva, šių rūšių apsaugai valstybės narės įsteigia kiekiu ir dydžiu tinkamiausias specialias apsaugos teritorijas.

2. Valstybės narės panašias priemones taiko nuolatos aptinkamoms I priede nenurodytoms migruojančioms rūšims, atsižvelgiant į jų apsaugos poreikį geografiniame jūros ir sausumos plote, kuriame taikoma ši direktyva, jų veisimosi, šėrimosi ir žiemojimo bei poilsio teritorijų, esančių jų migracijos kelyje, atžvilgiu. <...>

<...>

4. 1 ir 2 dalyse nurodytose apsaugos teritorijose valstybės narės imasi atitinkamų priemonių, kad būtų išvengta buveinių taršos ar pažeidimo, arba bet kokio paukščių trikdymo, jei tai galėtų būti reikšminga atsižvelgiant į šio straipsnio tikslus. Valstybės narės taip pat stengiasi išvengti buveinių taršos ar pažeidimo už šių saugomų teritorijų ribų.“

20. Pagal šios direktyvos 5 straipsnį:

„Nepažeisdamos 7 ir 9 straipsnių valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad sukurtų bendrą apsaugos sistemą visoms 1 straipsnyje nurodytoms paukščių rūšims, ypač uždrausdamos:

<...>

- b) tyčinį jų lizdų ir kiaušinių naikinimą arba pažeidimą, arba jų lizdų pašalinimą;

<...>

- d) tyčinį paukščių trikdymą, ypač jų perėjimo ir jaunuklių auginimo metu, jei toks trikdymas galėtų turėti reikšmės šios direktyvos tikslams;

<...>“

21. Minėtos direktyvos 9 straipsnyje nustatyta:

„1. Jei nėra jokio kito priimtino sprendimo, valstybės narės gali nukrypti nuo 5–8 straipsnių nuostatų šiais atvejais:

a) – žmonių sveikatos ir saugos labui,

<...>

– siekiant apsaugoti nuo didelės žalos pasėlius, naminius gyvulius, miškus, žuvininkystę ir vandenį,

<...>

2. Taikant 1 dalyje nurodytas nukrypti leidžiančias nuostatas, būtina konkrečiai nurodyti:

a) rūšis, kurioms taikomos nukrypti leidžiančios nuostatos;

<...>

c) rizikos sąlygas, laiko ir vietos aplinkybes, kuriomis tokios nukrypti leidžiančios nuostatos gali būti suteiktos;

d) instituciją, įgaliotą pareikšti, kad egzistuoja reikalaujamos sąlygos, ir nuspręsti, kokios priemonės, įtaisai ar būdai gali būti naudojami, kokiu mastu ir kas juos gali naudoti;

e) kontrolės, kuri bus vykdoma, būdus.

3. Valstybės narės kasmet Komisijai siunčia ataskaitą apie 1 ir 2 dalių taikymą.

4. Remdamasi turima informacija ir ypač pagal 3 dalį suteikta informacija, Komisija visada užtikrina, kad 1 dalyje nurodytų nukrypti leidžiančių nuostatų pasekmės neprieštarautų šios direktyvos reikalavimams. Šiuo tikslu ji imasi atitinkamų priemonių.“

22. Tarp įvairių Paukščių direktyvos I priede nurodytų rūšių minimi baltanugariai margieji geniai, tripirščiai geniai, paprastosios žvirblinės pelėdos, paprastosios lututės, vakariniai vapsvaėdžiai (*Pernis apivorus*), mažosios margosios musinukės (*Ficedula parva*) ir baltakaklės margosios musinukės (*Ficedula albicollis*).

II. Ginčo aplinkybės

A. Faktinės bylos aplinkybės

23. 2007 m. lapkričio 13 d. Sprendimu 2008/25/EB, pagal [Buveinių] direktyvą patvirtinančiu pirmąjį atnaujintą žemyninio biogeografinio regiono Bendrijos svarbos teritorijų sąrašą⁷, pasiūlius valstybėms narėms, Komisija, remdamasi Buveinių direktyvos 4 straipsnio 2 dalies trečia pastraipa, patvirtino teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* (Lenkija), kaip BST, kurios kodas PLC200004, įsteigimą dėl natūralių kai kurių gyvūnų ir paukščių rūšių buveinių buvimo. Ši teritorija, sukurta dešimčiai natūralių buveinių ir 55 augalų bei gyvūnų rūšims apsaugoti, yra ir paukščių SAT, nustatyta remiantis Paukščių direktyva.

⁷ OL L 12, 2008, p. 383.

24. Teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska* yra vienas iš labiausiai saugomų natūralių Europos miškų, kuriame yra didelis sudžiūvusios medienos ir senų medžių, būtent šimtamečių medžių, skaičius. Jos teritorijoje yra labai gerai išsaugotų natūralių buveinių, apibrėžiamų kaip „prioritetinės“, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos I priedą, pavyzdžiui, pelkinių miškų (kodas *Natura 2000 91D0*) ir aliuvinių miškų su gluosniais, tuopomis, alksniais ar uosiais (kodas *Natura 2000 91E0*), taip pat kitų „Bendrijos svarbos“ buveinių, visų pirma subkontinentinių ąžuolų ir skroblų miškų (kodas *Natura 2000 9170*). Komisija patikslino, kad, *Forest Europe* ataskaitos duomenimis, 2015 m. žmogaus veiklos nepalieti miškai Europoje sudarė tik maždaug 3 % bendro miškų ploto, o Lenkijoje tokie miškai sudarė 0,63 % bendro miškų ploto⁸.

25. Teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska* yra daug vabalų saprofitų rūšių, kaip antai Šneiderio kirmvabalių (*Boros schneideri*) ir vagotųjų raukšlių (*Rhysodes sulcatus*), įtrauktų į Buveinių direktyvos II priedą; taip pat į šios direktyvos IV priedo a punktą įtrauktų vabalų saprofitų rūšių, kurioms reikalinga griežta apsauga, pvz., purpurinių plokščiavabalių (*Cucujus cinnaberinus*), šviesiųjų blizgiavabalių (*Buprestis splendens*), raudonkrūčių niūravabalių (*Phryganophilus ruficollis*) ir eglinių pūzravabalių (*Pytho kolwensis*). Taip pat yra paukščių rūšių, nurodytų Paukščių direktyvos I priede, kurių buveinę sudaro nykstančios ir nunykusios eglės, įskaitant žievėgraužių tipografų (*Ips typographus*) kolonizuotas eglės, visų pirma vakarinių vapsvaėdžių, mažųjų margųjų musinukių, baltakaklių margųjų musinukių, baltanugarių margųjų genių, tripirščių genių, paprastųjų žvirblinių pelėdų, paprastųjų lutučių, taip pat šios Direktyvos II priedo B dalyje nurodytų paprastųjų uldukų (*Columba oenas*), kuriems, kaip migruojantieji rūšiai, taikoma šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalis.

26. Atsižvelgiant į *Puszcza Białowieska* (toliau – Belovežo giria) natūraliąją vertę, ji taip pat įtraukta į Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos (*Unesco*) Pasaulinio paveldo sąrašą.

27. Teritoriją *Natura 2000 Puszcza Białowieska*, kuri apima 63 147,58 hektarus, prižiūri du skirtingi subjektai. Pirma, *Białowieski Park Narodowy* (Belovežo girios nacionalinis parkas), kuris valdo 17 % viso šios teritorijos *Natura 2000* ploto, t. y. maždaug 10 500 hektarų. Ir, antra, *Lasy Państwowe* (Miškų tarnyba, Lenkija)⁹, kuri valdo Belovežo (12 586,48 hektarų), Browsk (20 419,78 hektarų) ir Hainuvkos (19 640,62 hektarų) miškų rajonus, t. y. iš viso 52 646,88 hektarus¹⁰. Belovežo girios rajonas sudaro maždaug 20 % viso minėtos teritorijos ploto, o tai lygu nacionalinio parko plotui, kuris sudaro maždaug 24 % visų trijų miško rajonų bendro ploto.

28. 2012 m. gegužės 17 d. *Minister Środowiska* (aplinkos apsaugos ministras, Lenkija) išleido rekomendaciją dėl tvarkymo priemonių netaikymo senesniuose nei 100 metų medynuose. Lenkijos Respublikos manymu, ši rekomendacija praktiškai būtų sutrukdžiusi veiksmingai vykdyti šių medynų saugojimo veiksmus, kuriais siekiama tinkamu laiku nukirsti ir iš pavojingos vietovės išvežti pakankamą kiekį žievėgraužių tipografų kolonizuotų eglų, kad būtų užkirstas kelias sparčiam žievėgraužių tipografų plitimui.

29. 2012 m. spalio 9 d. *Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku* (Balstogės regioninė miškų tarnyba, Lenkija) prašymu aplinkos apsaugos ministras, atsižvelgdamas į Komisijos 2011 m. birželio mėn. pradėtą tyrimą *ES Pilot*¹¹ dėl galimo pažeidimo, priėmė *Plan Urządzenia Lasu* (Miško tvarkymo planą); jame buvo pateiktos poveikio aplinkai prognozės (toliau – 2012 m. MTP).

⁸ *State of Europe's forests 2015, Forest Europe*, 2015 m., 8 priedas, lentelė Nr. 28, p. 274.

⁹ Toliau – Miškų tarnyba.

¹⁰ Pagal 2016 m. kovo 31 d. *Dyrektor Generalny Lasów Państwowych* (Miškų tarnybos generalinis direktorius, Lenkija) sprendimo 1 priedo (toliau – Sprendimas Nr. 52) duomenis.

¹¹ *ES Pilot* byla Nr. 2210/11/ENVI.

30. Kalbant apie Belovežo miško rajoną, šiame plane pateikiamas miškų ir apželdinti skirtų sklypų, kurių bendras plotas sudaro 12 592,71 hektarų, aprašymas, miškų ūkio analizė, gamtos apsaugos programa, taip pat aprašytos užduotys, susijusios su:

- medienos kiekiu (gautu atlikus kirtimus ir su kirtimu susijusius veiksmus), kuris siekia 63 471 m³ grynos medienos,
- atželdinti ir atkurti numatytu miško plotu (t. y. 12 ir 77 hektarai),
- miško priežiūrai numatytu plotu (t. y. 2 904,99 hektarai),
- miškų apsauga, įskaitant apsaugos nuo gaisro priemones,
- medžioklės ūkiu, ir
- poreikiais techninės infrastruktūros srityje.

31. Šiame plane, kuriame iš trijų miško rajonų leidžiamas išvežti medienos kiekis sumažintas maždaug 470 000 m³ per dešimt metų, palyginti su 2003–2012 m. išvežtu 1 500 000 m³ medienos kiekiu, taip pat nustatyta 63 471 m³ riba Belovežo miško rajonui¹².

32. Vis dėlto neginčijama, kad dėl masinio medienos išvežimo 2012–2015 m. 2012 m. MTP nustatytas didžiausias leistinas išvežti per dešimt metų kiekis Belovežo miško rajone buvo pasiektas beveik per trejus metus. Per tą patį laiką Miškų tarnyba nustatė žievėgraužių tipografų plitimą.

33. 2015 m. lapkričio 6 d. *Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku* (Balstogės aplinkos apsaugos regioninis direktorius, Lenkija), atsižvelgdamas į Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nustatytus tikslus, priėmė *Plan Zadań Ochronnych* (tvarkymo planą)¹³ (toliau – 2015 m. tvarkymo planas)¹⁴; jame nustatyti su teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska* susiję apsaugos tikslai ir priemonės trims Belovežo, Browsk ir Hainuvkos miško rajonams. Šis 2015 m. tvarkymo planas yra vietos lygmens teisės dokumentas ir, Komisijos manymu, turi būti vertinamas kaip „būtinas teritorijai tvarkyti“ planas pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.

34. 2015 m. tvarkymo plano 3 priede Lenkijos valdžios institucijos kiekvienai Buveinių direktyvos I priede nurodytai natūraliai buveinei ir gyvūnų bei paukščių rūšių buveinei, taip pat šios direktyvos II priede nurodytai gyvūnų rūšių buveinei ir Paukščių direktyvos I priede nurodytoms paukščių rūšims patvirtino miško tvarkymo praktiką, kuri gali kelti pavojų siekiant išlaikyti gerą teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* buveinių apsaugos lygį. Šiuo klausimu dėmesys visų pirma atkreipiamas į senesnių nei 100 metų medžių kirtimą dviejų tipų medynų buveinėse (ąžuolų bei skroblų miškuose ir aliuviniuose miškuose), senesnių nei 100 metų nykstančių, nunykusių ar kolonizuotų medžių (žievėgraužių tipografų kolonizuotų pušų ir eglių) išvežimą, taip pat į miško kirtimą, miškų ir mišrių miškų atjauginimą atliekant miško tvarkymo veiksmus.

35. 2015 m. tvarkymo plano 5 priede nustatytos tokios apsaugos priemonės, kuriomis nuo šio tvarkymo plano 3 priede nurodytų galimų pavojų siekiama apsaugoti trijuose miško rajonuose esančias saugomas buveines ir rūšis:

- miško tvarkymo darbų (tokių kaip miško kirtimas, atkūrimas, priežiūra) netaikymas visose 91D0 medžių (pelkinių miškų) ir 91E0 (aliuvinių miškų su gluosniais, tuopomis, alksniais ar uosiais) buveinėse,

¹² Browsk miško rajonui nustatyta riba siekė 214 218 m³, Hainuvkos miško rajonui – 192 291 m³.

¹³ Toliau – tvarkymo planas.

¹⁴ Belovežo nacionaliniam parkui skirtas atskiras tvarkymo planas, kurį 2014 m. lapkričio 7 d. priėmė aplinkos apsaugos ministras.

- miško tvarkymo veikslių draudimas visuose medynuose, kuriuose bent 10 % egzempliorių yra šimtametės ir senesnės rūšys, esančioje buveinėje 9170 (subkontinentiniai ažuolų ir skroblų miškai), vakarinių vapsvaėdžių, baltnugarių genių, tripirščių genių, mažųjų margųjų musinukių ir baltakaklių margųjų musinukių, šviesiųjų blizgiavabalių, purpurinių plokščiavabalių, Šneiderio kirmvabalių ir niūraspalvių auksavabalių (*Osmoderma eremita*) buveinėse,
- miško tvarkymo veikslių draudimas visuose medynuose, kuriuose bent 10 % egzempliorių yra šimtametės rūšys (eglių, pušų medynai arba mišrūs eglių ir pušų medynai), esančiose žvirblinių pelėdų ir paprastųjų lutučių buveinėse,
- nunykusių medžių eksploatuojamuose miškuose išsaugojimas, visų pirma išsaugant visas senesnes nei šimto metų nunykusias egles iki jų visiškos mineralizacijos, nebent tai grėstų visuomenės saugumui, siekiant apsaugoti eglinių pūzravabalių, raudonkrūčių niūravabalių ir vagotųjų raukšlių buveines.

36. 2016 m. kovo 25 d. aplinkos apsaugos ministras Miškų tarnybos generalinio direktoriaus prašymu patvirtino 2012 m. MTP priedą (toliau – 2016 m. priedas), kurį parengė Balstogės miškų tarnybos generalinė direkcija ir kuriuo keičiamos atitinkamos 2012 m. MTP dalys, susijusios su, pirma, apželdinti skirtų miškų ir sklypų bendru plotu atsižvelgiant į 2016 m. sausio 1 d. būklę, kuris (po pakeitimo) siekia 12 585,30 hektarų, antra, eksploatuojamos medienos (gautos atlikus kirtimus ir su kirtimu susijusius veiksmus) kiekiu, kuris (po pakeitimo) siekia 188 000 m³ grynos medienos, ir, trečia, miškui įveisti ir atkurti numatytu plotu, kuris (po pakeitimo) siekia 28,63 hektarų.

37. 2016 m. priedo patvirtinimas grindžiamas tuo, kad „dėl nuolatinio eglių žievėgraužių [tipografų] plitimo medynams daroma reikšminga žala, todėl būtina ([2012 m.] MTP įgyvendinimo laikotarpiu) padidinti eksploatuojamos medienos kiekį (laikiniai), kad būtų išlaikyta tinkama miškų sanitarinė būklė, užtikrintas miško ekosistemų tvarumas, nutrauktas buveinių naikinimas ir būtų pradėtas natūralių buveinių, įskaitant Bendrijos svarbos buveines, atkūrimo procesas“.

38. Šiame priede nurodyta, kad juo „visų pirma siekiama pašalinti kolonizuotas egles, siekiant apriboti žievėgraužių tipografų išplitimą (būtinybė atlikti sanitarinius kirtimus)“.

39. Be to, patikslinama, kad bus pradėtas „medžių šalinimas siekiant užtikrinti Belovežo girioje esančių asmenų saugumą, nes nykstančių medžių sanauja kelia pavojų žmonėms“, keliaujantiems „turistiniais maršrutais arba poilsiaujantiems miško poilsio bei rekreacinėse zonose“.

40. Galiausiai minėtame priede nurodoma, kad „dėl pastaraisiais metais ištikusių sausrų pagausėjo sunykusių medžių ir eglių, todėl Belovežo girioje padidėjo gaisrų pavojus“.

41. Taigi 2016 m. priedu suteikiama galimybė Belovežo miško rajone beveik trigubai padidinti eksploatuojamos medienos kiekį, t. y. per 2012–2021 m. laikotarpį nuo 63 471 m³ pereiti iki 188 000 m³, ir vykdyti aktyvius miško tvarkymo veiksmus zonose, kur intervencijos veiksmai, kaip antai sanitariniai kirtimai, miško atsodinimas ir atjauninimas, iki šiol nebuvo galimi.

42. Kaip ir patvirtinant 2012 m. MTP, Balstogės aplinkos apsaugos regioninis direktorius išreiškė pritarimą šiam priedui. Beje, neginčijama, kad siekiant priimti 2016 m. priedą, Balstogės miškų tarnybos generalinė direkcija 2015 m. atliko aptariamų priemonių poveikio aplinkai vertinimą, iš kurio paaiškėjo, kad šios priemonės „nedaro jokio reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai, o ypač teritorijos *Natura 2000* vientisumo išsaugojimo tikslams“.

43. Taip pat 2016 m. kovo 25 d. priimtu dokumentu aplinkos apsaugos ministras ir Miškų tarnybos generalinis direktorius, siekdami išspręsti nuomonių dėl Belovežo girios tvarkymo būdo skirtumus ir „remdamiesi mokslo žiniomis“, parengė atkūrimo programą „Belovežo girios, kaip UNESCO kultūrinio bei gamtinio paveldo ir tinklui *Natura 2000* priklausančios teritorijos, programa“. Šia programa siekiama „griežtai dokumentais patvirtinti įvairias nuomones, taip pat nustatyti konkrečių asmenų atsakomybę dėl priimtų sprendimų“. Šiuo tikslu nuspręsta:

- parengti su Belovežo giria susijusius mokslo bei teisinius dokumentus ir „pateikti juos visuomenės nuomonei“,
- įgyvendinti tyrimų ir stebėjimo programą, apimančią sklypų, kuriuose gyvena žmonės, ir miško tvarkymo priemonių, atsižvelgiant į tam tikras saugomas buveines ir rūšis, identifikavimą ir aprašymą. Visuose medynuose, viena vertus, bus suskaičiuotas nunykusių medžių skaičius ir apimtis, kita vertus, matuojamas organinės anglies kiekis miško dangoje ir dirvožemio sluoksnyje,
- sukurti fotografinę dokumentaciją.

44. Be to, siekiant nutraukti mokslo ginčus dėl žmogaus intervencijos ir medžių kirtimo galimybės, šioje programoje nuspręsta atlikti ilgalaikį eksperimentą, kurio esmė – nustatyti trečdalį miškų rajonų ploto, kuriame bus vertinamas miško tvarkymo priemonių nevykdymo poveikis, siekiant palyginti su poveikiu, kurį daro 2016 m. nustatytas „medžių kirtimas ir eksploatavimas (bei kiti veiksmai)“, kurie bus vykdomi likusioje miško dalyje. Taip pat numatyta ekonominio poveikio analizė.

45. 2016 m. kovo 31 d. Miškų tarnybos generalinis direktorius, atsižvelgdamas į jam suteiktus įgaliojimus ir „būtinybę išskaidyti riziką, susijusią su dideliu natūralių buveinių būklės blogėjimu ir bioįvairovės nykimu, kuriuos Belovežo girios teritorijoje sukėlė vienas iš didžiausių masto istorijoje žievėgraužių tipografų išplitimas“, priėmė Sprendimą Nr. 52; jame Belovežo ir Browsk miškų rajonų teritorijose nustatytos „referencinės funkcinės zonos“. Jos apima maždaug 33 % Belovežo miško rajono teritorijos, t. y. 4 137,28 hektarų, ir yra tvarkomos taikant 2012 m. MTP nustatytas priemones. Šiame Sprendime Nr. 52 nustatyta, kad nuo 2016 m. balandžio 1 d. šiose referencinėse zonose, atsižvelgiant į šiuose rajonuose galiojančius miško tvarkymo planus, vyks „miškų tvarkymo veikla, kurios tikslas – didinti bioįvairovės formavimo, panaudojant (praktiškai) tik natūralius procesus, poveikį“. Minėtame sprendime patikslinama, kad tokia tvarkymo veikla apims tik:

- „1) medžių, keliančių pavojų visuomenės saugumui, kirtimą arba medžių išvežimą, jei dėl nukirstų medžių palikimo vietoje gali kilti gaisro pavojus;
- 2) minėtų zonų palikimą natūraliai atsinaujinti, kaip tai suprantama pagal miškininkystės taisykles;
- 3) miško išteklių saugojimą kaip įmanoma labiau ribojant žmogaus intervenciją miške, taip siekiant sukliudyti kenkti minėtiems natūraliems procesams, išskyrus 4 punkte nustatytą galimybę patekti į mišką;
- 4) negamybinio pobūdžio veiksmus miške, pvz., sklypų mokslo tyrimams ir panašiai veiklai vykdyti suteikimą;
- 5) apsauginio žiedo išilgai šių zonų ribų sukūrimą įrengiant feromonų gaudykles, t. y. sprendimų, skirtų sukliudyti iš (į) šias zonas patekti tokiam kiekiui kenkėjų, kuris sukeltų grėsmę miško išlikimui, įgyvendinimą.“

Vis dėlto Sprendime Nr. 52 nustatyta, kad į šias zonas neįtraukti draustiniai.

46. Šio sprendimo 2 skirsnyje nustatyta, kad Belovežo ir Browsk miškų rajonuose esančiuose miškuose, kurie nepatenka į referencines zonas, tvarkymo veikla pagal miško tvarkymo planą bus vykdoma atsižvelgiant į tvaraus miško tvarkymo principus. Patikslinama, kad „vis dėlto toks tvarkymas bus vykdomas siekiant praktiškai užtikrinti gamtos apsaugą taikant miško tvarkymo metodus“.

47. Pagal minėto sprendimo 3 skirsnį „Belovežo ir Browsk miškų rajonų teritorinėje jurisdikcijoje atliekamiems veiksams, susijusiems su gamtos vertybių inventorizavimu, bioįvairovės, natūralių buveinių ir miško ekosistemų anglies kiekio stebėjimu, taip pat visų faktinių dokumentų rinkimu, taikoma atskira Miškų tarnybos generalinio direktoriaus nutartis dėl visų minėtos tarnybos valdomų sklypų gamtos išteklių inventorizavimo“. Remiantis šio skirsnio 2 dalimi, Balstogės regioninės miškų tarnybos generalinis direktorius kas dvejus metus turės pateikti ataskaitą (nuo 2017 m. sausio 31 d.) apie veiksmų stebėseną ir bioįvairovės apsaugos būklę Belovežo girioje.

48. Pagal Sprendimo Nr. 52 4 skirsnio b punktą šioje vietovėje galima nesilaikyti įpareigojimo nevykdyti aktyvių miško tvarkymo veiksmų, jei „vykdomi darbai, kuriuos vykdyti įpareigoja bendrai taikomos teisinės nuostatos, įskaitant teritorijos *Natura 2000* tvarkymo planą“.

49. 2017 m. vasario 17 d.¹⁵ Miškų tarnybos generalinis direktorius priėmė trims miškų rajonams taikomą Sprendimą Nr. 51 „dėl visų amžiaus klasių žievėgraužių tipografų kolonizuotų medžių išskirtimo ir medžių, keliančių pavojų visuomenės saugumui ar keliančių gaisro pavojų, išvežimo Belovežo, Browsk ir Hainuvkos miškų rajonuose“¹⁶.

50. Šio sprendimo 1 straipsnyje nurodyta, kad „atsižvelgiant į nepaprastą ir katastrofišką padėtį, susidariusią dėl žievėgraužių tipografų išplitimo *Puszcza Białowieska* teritorijoje, Balstogės miškų tarnybos regioninės direkcijos generalinis direktorius ir Belovežo, Browsk ir Hainuvkos miškų rajonų miškų inspektoriai privalo:

- 1) Miškų tarnybai priklausančiuose miškuose nedelsiant pradėti visuomenės saugumui pavojų keliančių medžių kirtimą, visų pirma palei susisiekimo kelius ir turistinius maršrutus, atsižvelgiant į esminį ir prioritetinį visuomenės saugumo principą;
- 2) atsižvelgiant į miškų gaisrų prevencijos srityje taikomas nuostatas, pradėti pastovų sausų medžių, taip pat surinktos negyvos medienos šalinimą, įskaitant išvežimą arba pjaustymą ir išvežimą;
- 3) pradėti pastovų ir savalaikį visoms amžiaus klasėms priklausančių žievėgraužių tipografų kolonizuotų medžių kirtimą ir savalaikį medienos surinkimą bei išvežimą (arba nužievinimą ir saugojimą);
- 4) atsižvelgiant į 2016 m. Miškų tarnybos atliktą *Puszcza Białowieska* miško gamtos išteklių inventorizaciją, pradėti įgyvendinti ir nuolat atnaujinti medynų atkūrimo po žievėgraužių tipografų išplitimo *Puszcza Białowieska* miško masyve strategijas, į kurias būtų įtraukti įvairūs atkūrimo (natūralaus atkūrimo, atželdinimo iš sėklų ar sodinukų) ir apsaugos metodai. Šių strategijų tikslas – atkurti miško fitocenozę, visų pirma apsaugoti teritorijai *Natura 2000 Puszcza Białowieska* priklausančias saugotinas vertingas natūralias buveines, o esant reikalui – dirbtiniu būdu atkurti mišką panaudojant *Puszcza Białowieska* miško medžius ir krūmus;
- 5) stebėti 4 punkte nurodytų veiksmų poveikį reguliariai atliekant miškų būklės inventorizaciją ir bioįvairovės įvertinimą, įskaitant plataus masto natūralios inventorizacijos tinklo panaudojimą;

15 Ikteisminio tyrimo procedūra pradėta 2016 m. balandžio 7 d. (žr. šios išvados 54 ir paskesnius punktus). Komisijos manymu, šis sprendimas *Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych* (Miškų tarnybos leidinyje) Nr. 6 (294) buvo paskelbtas tik 2017 m. birželio mėn.

16 Toliau – Sprendimas Nr. 51.

- 6) pagal 1–3 punktų nuostatas nukirstus ir surinktus medžius panaudoti įgyvendinant projektą „Leśne Gospodarstwa Węglowe“ (anglies fermos miške), nustatytą 2017 m. sausio 17 d. generalinio direktoriaus nutarime Nr. 2 [šiuo projektu siekiama miškų pagalba padidinti CO₂ ir kitų šiltnamio efektą sukeliančių dujų absorbuojamumą lygi]. Sausa [žievėgraužių tipografų] nekolonizuota mediena (sterili negyva mediena) gali būti laikoma laikinuose įrenginiuose, esančiuose tuščiose erdvėse ir atvirose vietovėse. Kolonizuota mediena (kinivarpu pažesta mediena) turi būti nužievinama ir laikoma atsižvelgiant į miškų apsaugos instrukcijose nustatytas taisykles. Medienos laikymo zonos turi būti saugomos nuo gaisro;
- 7) organizuoti pagal 1–3 punktų nuostatas nukirstos ir surinktos medienos pardavimo sistemą, taip siekiant patenkinti *Puszcza Białowieska* teritorinėje zonoje įsikūrusių savivaldybių gyventojų poreikius.“

51. Šio sprendimo 2 straipsnyje nustatyta, kad „1 straipsnyje nurodytiems kirtimams netaikomi medžių amžiaus ir medynų funkcijos apribojimai, kalbant apie Miškų tarnybos valdomus miškus, esančius *Puszcza Białowieska* zonoje“.

52. Neginčijama, kad priėmus Sprendimą Nr. 51 sausi ir žievėgraužių tipografų kolonizuoti medžiai pradėti šalinti trijuose, t. y. Belovežo, Browsk ir Hainuvkos, miškų rajonuose, maždaug 34 000 hektarų „miško atkūrimo zonoje“, kuri sudaro beveik 54 % teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* ploto.

53. Be to, Komisija, kuri remiasi Miškų tarnybos pateiktais duomenimis, mano, kad Belovežo girioje nuo 2017 m. pradžios atliekami kirtimai iš viso gali apimti 35 000 m³ medienos, iš jos 29 000 m³ eglių (arba maždaug 29 000 medžių). Remiantis nevyriausybinę organizacijų, išnagrinėjusių Miškų tarnybos duomenis, pateikta informacija, dėl senesnių nei 100 metų medžių iki 2017 m. gegužės mėn. vykdyto kirtimo Belovežo miško rajone galėjo būti gauta 2 385,13 m³, Browsk miško rajone – 1 874 m³, o Hainuvkos miško rajone – 6 540 m³ medienos.

B. Ikiteisminė procedūra

54. Gavusi informaciją apie 2016 m. priedo patvirtinimą Komisija 2016 m. balandžio 7 d. per elektroninę pažeidimo procedūros informavimo sistemą *ES Pilot*¹⁷ Lenkijos valdžios institucijų paprašė patikslinti įvairius klausimus dėl medžių šalinimo Belovežo miško rajone apimties didinimo poveikio Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos rūšių saugojimo būklei teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska*.

55. 2016 m. balandžio 18 d. atsakyme Lenkijos valdžios institucijos šalinamos medienos apimties didinimą pateisino precedento neturinčiu žievėgraužių tipografų išplitimu.

56. 2016 m. birželio 9 ir 10 d. Komisijos tarnybos atvyko į Belovežo girią, siekdamas iširti dešimt įvairių teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* sektorių.

57. 2016 m. birželio 17 d. Komisija Lenkijos valdžios institucijoms pagal SESV 258 straipsnio nuostatas nusiuntė oficialų pranešimą, jame nurodė, kad 2016 m. priede patvirtintos priemonės nepateisinamos, kad atitinkamos institucijos neįsitikino, ar šiomis priemonėmis nebus pakenkta teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumui, ir kad leisdamas didinti šalinamos medienos kiekį šios institucijos pažeidė įsipareigojimus pagal Buveinių ir Paukščių direktyvas.

58. 2016 m. birželio 27 d. Lenkijos aplinkos apsaugos ministras už aplinką atsakingam Komisijos nariui skirtame rašte pranešė, kad reikia gauti papildomos informacijos apie teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska* esančias buveines bei rūšis ir kad šiuo metu atliekama inventorizacija.

¹⁷ *ES Pilot* byla Nr. 8460/16/ENVI.

59. 2016 m. liepos 18 d. Lenkijos valdžios institucijos atsakė į oficialų pranešimą visiškai atmesdamos Komisijos kaltinimus.

60. 2017 m. vasario ir kovo mėn. vyko Lenkijos aplinkos apsaugos ministro ir už aplinką atsakingo Komisijos nario susirašinėjimas. Aplinkos apsaugos ministras nurodė, kad pradiniai inventorizacijos rezultatai jau žinomi, todėl, remdamasis šiais rezultatais, jis nusprendė pradėti 2016 m. priede numatytą medžių kirtimą.

61. 2017 m. balandžio 28 d. raštu Komisija Lenkijos Respublikai nusiuntė pagrįstą nuomonę, joje priekaištavo Lenkijos Respublikai, kad ji neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 ir 3 dalis bei 12 straipsnio 1 dalies a ir b punktus, taip pat pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis bei 5 straipsnio b ir d punktus. Komisija paragino Lenkijos valdžios institucijas per mėnesį nuo pagrįstos nuomonės gavimo imtis priemonių, kad į ją būtų atsižvelgta. Tokį terminą Komisija visų pirma pagrindė gauta informacija, kad medžių kirtimas jau prasidėjo, todėl yra tiesioginis pavojus, kad dėl šio fakto teritorijai *Natura 2000 Puszcza Białowieska* gali būti padaryta reikšminga ir nepataisoma žala.

62. 2017 m. gegužės 26 d. Lenkijos Respublika atsakė į pagrįstą nuomonę, teigdama, kad kaltinimas dėl įsipareigojimų neįvykdymo yra nepagrįstas.

63. Kadangi šis atsakymas Komisijos netenkino, ji pareiškė šį ieškinį.

C. Procesas Teisingumo Teisme

64. 2017 m. liepos 20 d. Teisingumo Teismo kanceliarijai pateiktame atskirame dokumente Komisija pateikė prašymą dėl laikinųjų priemonių taikymo pagal SESV 279 straipsnį ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 160 straipsnio 2 dalį, juo prašo įpareigoti Lenkijos Respubliką, kol Teisingumo Teismas priims sprendimą dėl esmės, viena vertus, nutraukti aktyvaus miško tvarkymo veiksmus buveinėse 91D0 (pelkiniai miškai), 91E0 (aliuviniai miškai su gluosniais, tuopomis, alksniais ir uosiais) ir prie buveinės 9170 (subkontinentinių ažuolų ir skroblų miškai) priskiriamoje šimtametėje girioje; baltanugarių genių, tripirščių genių, paprastųjų žvirblinių pelėdų, paprastųjų lutučių, vakarinių vapsvaėdžių, mažųjų margųjų musinukių, baltakaklių margųjų musinukių bei paprastųjų uldukų buveinėse; vabalų saprofitų – purpurinių plokščiavabalių, Šneiderio kirmvabalių, raudonkrūčių niūravabalių, eglinių pūzravabalių, vagotųjų raukšlių ir šviesiųjų blizgiavabalių buveinėse, nebent kiltų pavojus visuomenės saugumui; kita vertus, nutraukti nunykusių šimtamečių eglų išvežimą ir medžių kirtimą siekiant padidinti eksploatuotinos medienos kiekį teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska*, taikant 2016 m. priedą ir Sprendimą Nr. 51.

65. Remdamasi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 160 straipsnio 7 dalimi Komisija taip pat prašė taikyti minėtas laikinąsias apsaugos priemones dar prieš atsakovei pateikiant savo pastabas dėl to, kad kyla rimtos ir nepataisomos žalos pavojus teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* buveinėms ir vientisumui.

66. 2017 m. liepos 27 d. nutartimi¹⁸ Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas preliminariai patenkino šį prašymą, kol bus priimta nutartis, kuria bus baigta ši procedūra dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

67. 2017 m. rugsėjo 13 d. Komisija papildė savo prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, be to, paprašė, kad Teisingumo Teismas įpareigotų Lenkijos Respubliką mokėti periodinę baudą, jeigu ji nesilaikys vykstant šiai procedūrai nustatytų įsipareigojimų.

18 2017 m. liepos 27 d. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojo nutartis *Komisija / Lenkija* (C-441/17 R, nepaskelbta Rink., EU:C:2017:622).

68. 2017 m. rugsėjo 28 d. Lenkijos Respublika paprašė šią bylą skirti nagrinėti Teisingumo Teismo didžiajai kolegijai. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas, taikydamas Procedūros reglamento 161 straipsnio 1 dalį, perdavė bylą Teisingumo Teismui, o šis, atsižvelgdamas į bylos svarbą ir remdamasis minėto reglamento 60 straipsnio 1 dalimi, paskyrė ją nagrinėti didžiajai kolegijai.

69. 2017 m. lapkričio 20 d. nutartimi¹⁹ Teisingumo Teismas patenkino Komisijos prašymą, kol bus priimta nutartis, kuria bus baigta ši byla, ir išimtinė tvarka leido Lenkijos Respublikai vykdyti Sprendimo Nr. 51 ir 2016 m. priede nustatytus veiksmus, jeigu jie yra būtinais reikalingi ir proporcingi, siekiant tiesiogiai ir skubiai užtikrinti visuomenės saugumą, ir jei dėl objektyvių priežasčių negalima imtis kitokių, mažiau radikalių priemonių. Be to, Teisingumo Teismas įpareigojo Lenkiją per penkiolika dienų nuo šios nutarties įteikimo pranešti Komisijai apie visas priemones, kurias ji priims norėdama visiškai įvykdyti nutarties reikalavimus, ir motyvuotai nurodyti aktyvaus miško tvarkymo veiksmus, kuriuos ji numato vykdyti dėl būtinybės užtikrinti visuomenės saugumą. Teisingumo Teismas susilaikė nuo sprendimo dėl papildomo Komisijos prašymo, kuriuo siekiama įpareigoti mokėti periodinę baudą, priėmimo²⁰.

70. Be to, raštu (jį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2017 m. rugpjūčio 7 d.) Komisija paprašė, kad šios bylos nagrinėjimui būtų teikiama pirmenybė pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 53 straipsnio 3 dalį. 2017 m. rugpjūčio 9 d. sprendimu Teisingumo Teismo pirmininkas šį prašymą patenkino. Tačiau 2017 m. spalio 11 d. nutartimi²¹ Teisingumo Teismo pirmininkas nutarė nagrinėti šią bylą pagal pagreitintą procedūrą, numatytą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23a straipsnyje ir Procedūros reglamento 133 straipsnyje.

III. Šalių argumentai

A. Dėl priimtinumų

71. Lenkijos Respublika teigia, kad Komisijos pateikti antrasis, trečiasis ir ketvirtasis kaltinimai yra nepriimtini, nes susiję su veiksmais, vykdomais Browsk ir Hainuvkos miškų rajonų teritorijose, nustatytose Sprendime Nr. 51. Viena vertus, šie kaltinimai nepagrįstai išplėstų pagrįstoje nuomonėje pateiktų kaltinimų apimtį, nes šie kaltinimai susiję tik su 2016 m. priedo priėmimo pasekmėmis Belovežo miško rajonui. Todėl ginčo tema būtų išplėsta tiek *rationae loci*, tiek *rationae materiae*, nes Sprendime Nr. 51 nurodyti veiksmai skirtųsi nuo 2016 m. priede apibūdintų veiksmų. Kita vertus, šių kaltinimų formuluotė būtų neaiški, visų pirma siekiant sužinoti, ar šie kaltinimai susiję tik su 2016 m. priedo priėmimu, ar jie taip pat susiję su Sprendime Nr. 51 numatytais veiksmais.

72. Grįsdama visų savo kaltinimų priimtinumą Komisija per posėdį nurodė, kad iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos išplaukia, jog ginčo tema gali būti išplėsta nuo ikiteisminio tyrimo iki ginčo tyrimo etapo, jei ginčijami faktai yra tokio paties pobūdžio ir daromi tokie patys veiksmai. Komisijos manymu, iš bylos dokumentų matyti, kad faktai, kuriais pagrįstoje nuomonėje kaltinama Lenkijos Respublika, buvo susiję tik su Belovežo miško rajonu, nes tuo metu Lenkijos valdžios institucijų priimtose priemonėse buvo taikomos tik šiam rajonui. Tačiau Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad Lenkijos Respublika tokias pačias priemones priėmė ir dėl kitų dviejų miškų rajonų, priklausančių teritorijai *Natura 2000 Puszcza Białowieska*. Atsižvelgdama į tai, kad šie faktai yra vienodi ir atliekami tokie patys veiksmai, Komisija mano, kad ieškinys dėl išipareigojimų nevykdymo pagrįstai turi apimti visą teritoriją, kurioje kreipimosi į Teisingumo Teismą dieną buvo taikomos ginčijamos priemonės. Be to, Komisija nurodo, kad dėl atsisakymo priimti jos ieškinį, kuris motyvuojamas tuo, kad pagrįstoje

19 2017 m. lapkričio 20 d. Nutartis *Komisija / Lenkija* (C-441/17 R, EU:C:2017:877).

20 118 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad „[j]ei bus konstatuotas pažeidimas, [jis] įpareigos Lenkijos Respubliką mokėti Komisijai ne mažiau kaip 100 000 eurų periodinę baudą už kiekvieną dieną nuo [šios] nutarties įteikimo Lenkijos Respublikai, kol ši valstybė narė užtikrins jos vykdymą, arba iki sprendimo, kuriuo bus užbaigta byla paskelbimo“.

21 2017 m. spalio 11 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartis *Komisija / Lenkija* (C-441/17, nepaskelbta Rink., EU:C:2017:794).

nuomonėje nebuvo nurodyti faktai, kurie buvo pateikti vėliau, Komisijos teisė į gynybą taps labai sudėtinga arba ji išvis negalės įgyvendinti šios teisės. Šiuo klausimu Komisija pabrėžia, kad geografinis vietovės išplėtimas laikotarpiu nuo pagrįstos nuomonės pateikimo iki ieškinio dėl išipareigojimų nevykdymo iškėlimo susijęs tik su pačių Lenkijos valdžios institucijų pasirinkimu per parengtinio tyrimo procedūrą priimti tokio pat pobūdžio sprendimus ir per vėlai apie juos paskelbti, dėl to reikėtų atmesti, kad toks išplėtimas būtų laikomas priežastimi nepriimti jos ieškinio.

B. Dėl esmės

1. Komisija

73. Pirmajame kaltinime Komisija nurodė, kad Lenkijos Respublika, patvirtindama 2016 m. priedą ir pradėdama jame numatytus miško tvarkymo veiksmus prieš tai neįsitikinusi, ar jie nepakenks teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumui, neįvykdė išipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį.

74. Komisija mano, kad 2016 m. priedas, kuriuo iš dalies keičiamas 2012 m. MTP, nėra tiesiogiai su teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska* susijęs ar jai tvarkyti būtinas planas ar projektas, bet jis gali reikšmingai paveikti šią vietovę, nes jame numatyta Belovežo miško rajone eksploatuojamos medienos apimtį padidinti trigubai. Priešingai nei tvarkymo plane PZO, MTP iš tiesų nebus tvarkymo planas pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį, nes jame nenumatyta teritorijoms *Natura 2000* būtinų apsaugos tikslų ir priemonių. MTP pagrindinis tikslas – reglamentuoti miško tvarkymo praktiką, visų pirma nustatyti didžiausią medienos, kurią galima šalinti, kiekį ir sukurti miškų apsaugos priemonės. Todėl prieš priimant ar keičiant tokius planus reikėtų atlikti atitinkamą tų priemonių poveikio konkrečiai teritorijai *Natura 2000* vertinimą, atsižvelgiant į tos teritorijos apsaugos tikslus pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį. Beje, šiuo atveju taip galėjo būti padaryta, nes Lenkijos Respublika 2015 m. turėjo atlikti tokį poveikio vertinimą dėl 2016 m. priedo projekto, susijusio su teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* apsauga.

75. Vis dėlto Komisija mano, kad Lenkijos valdžios institucijos neįsitikino, ar 2016 m. priedas nepadarys poveikio šios teritorijos *Natura 2000* vientisumui, kuris reiškia tęstinį jos esminių savybių, susijusių su natūralia buveine, kurios apsaugos tikslą pagrindė šios teritorijos įtraukimas į BST ir SAT, saugojimą. Šiuo atveju minėtos teritorijos *Natura 2000* vientisumą sudaro šie veiksniai: natūralūs joje vykstantys ekologiniai procesai (natūralus medžių atsinaujinimas, natūrali rūšių atranka, natūrali ekologinė sukcesija), rūšinės sudėties įvairovė ir medynų amžiaus struktūra, t. y. labai didelis optimalaus amžiaus ir nykstančių medžių skaičius, didelis nunykusių medžių skaičius ir natūraliems miškams būdingų rūšių (kurios netrukdomos žmogaus gyvena minėtose natūraliose buveinėse) buvimas.

76. Komisija nurodo, kad Lenkijos valdžios institucijos iš esmės negalėjo atmesti mokslininkų abejonių dėl galimo neigiamo poveikio teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumui ir remtis 2015 m. parengtu poveikio aplinkai vertinimu, siekdamas patvirtinti 2016 m. priedą, motyvuojant tuo, kad šis vertinimas pagrįstas 2012 m. atliktu vertinimu siekiant priimti 2012 m. MTP, kuriame daugiausia dėmesio buvo skirta žievėgraužių tipografų kolonizuotiems medynams. Be to, Komisija mano, kad vėliau atliktas referencinių zonų nustatymas ir inventorizacijos darbai taip pat negalėtų pateikti tikrų duomenų, reikalingų suteikti leidimą miško tvarkymo darbams atlikti.

77. Visų pirma, Komisija mano, kad 2016 m. priede nustatytos priemonės, t. y. nykstančių ir nunykusių medžių išvežimas, miško tvarkymo darbai taikant sanitarinius kirtimus, šimtamečių medynų subkontinentiniuose ąžuolų ir skroblų bei aliuviniuose miškuose kirtimas, žievėgraužių tipografų kolonizuotų nykstančių ar nunykusių šimtamečių eglių išvežimas, sudaro „potencialų pavojų“

aptariamoms natūralioms buveinėms ir rūšims, nurodytoms 2015 m. tvarkymo plane. Tačiau žievėgraužių tipografų veikla nebūtų laikoma „potencialiu pavojumi“, jei šių tipografų kolonizuotų eglių išvežimas 2015 m. tvarkymo plano 3 priede būtų aiškiai nurodytas kaip keliantis grėsmę trijų saugomų paukščių rūšių buveinėms.

78. Be to, Komisija pabrėžia, kad, remiantis dabartinėmis mokslo žiniomis, žievėgraužių tipografų plitimo fazės yra natūralaus ciklo dalis, reguliariai stebima tokio tipo miškuose. Tačiau šie ciklai nebuvo stebimi Belovežo nacionaliniame parke, kur buveinių apsaugos būklė geresnė nei Miškų tarnybos valdomuose miškų rajonuose, kuriuose atlikti sanitariniai kirtimai. Mokslo tyrimai taip pat patvirtina, kad Belovežo girios, kurioje nevykdoma jokios žmogaus intervencijos, buveinių apsaugos būklė yra geresnė. Be to, mokslininkai baiminasi, kad nykstančių ar sunykusių medžių išvežimas gali išbalansuoti medynų amžiaus struktūrą, nuskurdinti saugomų rūšių bei buveinių įvairovę ir sunaikinti svarbius daugybės saugomų gyvūnų rūšių maitinimosi šaltinius. Nunykusios medienos išvežimas vykdant sanitarinius kirtimus nesuderinamas su saugomų zonų apsaugos tikslais, nes nunykusios medienos palikimas miške yra būtinas siekiant išsaugoti bioįvairovę.

79. Be to, Komisijos manymu, iš Lenkijos valdžios institucijų atsakymo į „ES Pilot“ klausimą matyti, kad 2016 m. priede patvirtintos priemonės bus įgyvendintos 5 100 hektarų plote, o tai sudaro 58 % Belovežo miško rajono ir 8 % teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* ploto. Šiuo klausimu Komisija atkreipia dėmesį, kad atsakydamos į pagrįstą nuomonę Lenkijos valdžios institucijos nurodė, jog, atsižvelgus į referencinių zonų plotą, 2016 m. priedo priemonės bus taikomos 3 401 hektarų plote, t. y. 5,4 % teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* ploto. Komisija pabrėžia, kad taip įgyvendintos priemonės realiai turės daug didesnę poveikį, nes Lenkijos valdžios institucijos pačios pripažino, kad veiksmai, kuriais siekiama užkirsti kelią žievėgraužių tipografų plitimui, bus vykdomi iš viso 34 000 hektarų plote, o referencinis plotas, kuriame šios priemonės nebus įgyvendinamos, apima 17 000 hektarų. Tokiomis aplinkybėmis Komisija mano, kad šių priemonių poveikis aplinkai negali būti laikomas nereikšmingu, juo labiau kad 2012 m. MTP nustatydamas 63 471 m³ eksploatuotinos medienos kiekį iki 2021 m. kompetentingos valdžios institucijos įvertino poveikį aplinkai ir manė, kad toks eksploatavimo lygis yra proporcingas atsižvelgiant į minėtos teritorijos *Natura 2000* apsaugos tikslus.

80. Komisija mano, kad Lenkijos valdžios institucijos nė viename sprendimo priėmimo etape neatsižvelgė į mokslininkų organizacijų išreikštas abejones ir nuomones. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad 2015 m. poveikio aplinkai įvertinimas buvo pagrįstas, pirma, klaidingu metodu, nes šiame įvertinime neatsižvelgiama į ypatingus buveinių ir gyvūnų rūšių apsaugos tikslus, nurodytus 2015 m. tvarkymo plane, antra, 2012 m. atliktu įvertinimu, todėl jame didžiausias dėmesys buvo skiriamas žievėgraužių tipografų kolonizuotiems medynams. Be to, šiame įvertinime neapibrėžiama aptariamos teritorijos *Natura 2000* vientisumo reikšmė ir nenurodoma, kaip numatyti veiksmai gali paveikti minimą teritoriją. Yra rizika, kad numatyti miško tvarkymo veiksmai gali būti vykdomi nepakankamai atsižvelgiant į šių buveinių ir rūšių apsaugos būtinybę ir tikslus. Be to, 2016 m. priedas priimtas neatsižvelgus į atnaujintą informaciją, nes Lenkijos valdžios institucijos, norėdamos tiksliau sužinoti šių rūšių pasiskirstymo vietas, 2016 m. atliko teritorijos inventorizaciją, kurios rezultatai pagrįstos nuomonės pateikimo metu nebuvo galutinai apibendrinti.

81. Remdamasi pastaruoju argumentu Komisija primena, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją sprendimo, kuriuo leidžiama įgyvendinti projektą, priėmimo dieną neturi likti nė vienos mokslo požiūriu pagrįstos abejonės dėl žalingo poveikio atitinkamos teritorijos vientisumui buvimo ar nebuvimo²². Taigi Lenkijos Respublika pažeidė Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį bent jau dėl to, kad patvirtindamas 2016 m. priedą aplinkos apsaugos ministras negalėjo būti užtikrintas, jog tame

22 2017 m. balandžio 26 d. Sprendimas *Komisija / Vokietija* (C-142/16, EU:C:2017:301, 42 punktą).

priede numatyti veiksmai neturės neigiamo poveikio teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumui. Iš to taip pat išplaukia, kad nė viena priemonė negali ištaisyti šios nuostatos pažeidimo, net jei vėliau nebus nustatyta neigiamo poveikio, nes tvirtinant priedą teigiamo sprendimo priėmimo sąlygos nebuvo įvykdytos.

82. Taigi Komisija mano, kad „referencinio ploto“ nustatymas 33 % teritorijos *Natura 2000* ploto negali būti laikoma 2016 m. priedo įgyvendinimo sukeltą neigiamą poveikį švelninančia priemone. Viena vertus, į šį plotą nebuvo atsižvelgta atliekant 2015 m. poveikio aplinkai vertinimą. Kita vertus, tokių plotų nustatymas neleidžia išvengti ar sumažinti neigiamą poveikį, kurį sukėlė šio priedo įgyvendinimas. Tokie plotai tik padės dalyje Belovežo miško rajono išlaikyti ankstesnę padėtį, bet nesumažins 2016 m. priede numatytų veiksmų neigiamo poveikio likusioje šio rajono teritorijoje, kurios plotas yra daug didesnis. Be to, „referenciniai“ plotai nustatyti sutartinai. Iš tiesų tokių plotų nustatymas neturi poveikio priede nustatytam bendram didžiausiam išvežamos medienos kiekiui, todėl dėl tokių plotų nustatymo suintensyvės miško kirtimas likusioje Belovežo miško rajono teritorijoje.

83. Be to, Komisija mano, kad suteikiama galimybė nesilaikyti šių zonų ribų, nes pagal Sprendimo Nr. 52 4 dalies b punktą leidžiama nesilaikyti šioms referencinėms zonoms taikomų apribojimų, o Sprendime Nr. 51 suteikiamas leidimas kirsti ir išvežti sausus medžius bei visų amžiaus klasių žievėgraužių tipograful kolonizuotus medžius, neatsižvelgiant į minėtas zonas.

84. Antrajame savo kaltinime Komisija nurodo, kad Lenkijos Respublika, įgyvendindama 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 nustatytus aktyvaus miško tvarkymo veiksmus, neįvykdė išipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį ir Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis.

85. Komisija nurodo, kad pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis valstybės narės turi priimti specialias apsaugos priemones dėl šios direktyvos I priede nurodytų paukščių rūšių, kurioms taikomos specialios apsaugos priemonės, ir šiame priede nenurodytų migruojančių rūšių natūralių buveinių, kad jų paplitimo areale užtikrintų jų išlikimą ir veisimąsi. Pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 dalies nuostatas tinkamas teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* buveinių apsaugos lygio palaikymas visų pirma susijęs su tokiais rūšimis: vakariniais vapsvaėdžiais, baltanugariais margaisiais geniais, tripirščiais geniais, paprastosiomis žvirblinėmis pelėdomis, paprastosiomis lututėmis, mažosiomis margosiomis musinukėmis ir baltakaklėmis margosiomis musinukėmis. Paprastieji uldukai priskiriami prie migruojančių rūšių, nurodytų šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje.

86. Komisija pabrėžia, kad Paukščių ir Buveinių direktyvų tikslas yra ne tik užkirsti kelią šių buveinių ir rūšių išnykimui, bet ir palaikyti ar atkurti tinkamą šių buveinių ir rūšių apsaugos lygį. Todėl argumentas, kad kirtimo intensyvinimas atitinka nuostatas dėl paukščių apsaugos, jei aptariamoje teritorijoje išsaugojamas mažiausias genų porų skaičius, atrodo nepagrįstas.

87. Be to, Komisija pabrėžia, kad vien teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* apsaugos priemonių paminėjimo 2015 m. tvarkymo plane, nesudarant realių galimybių tas priemones taikyti, nepakanka norint įrodyti, kad buvo laikomasi išipareigojimo nustatyti Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatytas reikiamas apsaugos priemones. Priemonių nustatymas iš tiesų reiškia, kad tos priemonės gali būti realiai taikomos ir būti veiksmingos. Toks aiškinimas tinka ir Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalims.

88. Aktyvių miško tvarkymo veiksmų, pvz., medžių kirtimo, sanitarinio kirtimo ar miško atkūrimo, vykdymas buveinėse, kuriose siekiant išlaikyti apsaugos būklę tokia veikla dėl galimos grėsmės griežtai draudžiama, prieštarauja apsaugos priemonėms, kuriose visų pirma nurodoma „miško tvarkymo veiksmų nevykdyti medynuose, kuriuose rūšį sudaro bent 10 % šimtamečių ir senesnių egzempliorių“, „išsaugoti nunykusius medžius“ ir „išlaikyti visas šimtametes nunykusias egles, kol jos visiškai mineralizuosis“. Šiuo klausimu vietos, kuriose planuojama vykdyti veiksmus, sutampa su šimtamečių medžių išsidėstymo vietomis ir vabalų saprofitų, visų pirma purpurinių plokščiavabalių ir Šneiderio

kirmvabalių, buveinėmis. Be to, miško eksploatacijos apimties padidinimas trimis kartais iki 2021 m. ir su tuo susijęs medžių kirtimas prieštarauja apsaugos priemonėms ir trukdo veiksmingai jas taikyti. Šie veiksmai dėl savo pobūdžio kelia grėsmę natūralioms buveinėms ir paukščių bei vabalų saprofitų rūšių buveinėms, nurodytoms 2015 m. tvarkymo plano 3 priede.

89. Taigi minėti veiksmai ne tik sustiprintų šias grėsmes, bet ir dar labiau komplikuočių 2015 m. tvarkymo plane nustatytų apsaugos priemonių įgyvendinimą. Be to, tokie veiksmai gali turėti neigiamą poveikį bendrai tam tikrų vabalų saprofitų rūšių, visų pirma raudonkrūčių niūravabalių ir šviesiųjų blizgiavabalių, apsaugos būklei Lenkijoje ir Europoje, nes teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska* yra vienas iš paskutinių arba vienas iš didžiausių jų paplitimo arealų Sąjungoje.

90. Trečiajame savo kaltinime Komisija nurodo, kad įgyvendindama 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 nustatytus miško tvarkymo veiksmus Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a ir d punktus, nes vykdant tokius veiksmus nebūtų išvengta šios direktyvos IV priedo a dalyje nurodytų vabalų saprofitų, būtent purpurinių plokščiavabalių, šviesiųjų blizgiavabalių, raudonkrūčių niūravabalių ir eglinių pūzravabalių, veisimosi ar poilsio vietų pažeidimo ar naikinimo, todėl jų išlikimui kiltų rimta grėsmė.

91. Pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnį valstybės narės privalo ne tik priimti išsamų teisinį pagrindą, bet ir įgyvendinti konkrečias priemones siekiant sustabdyti šiame priede nurodytų rūšių populiacijos mažėjimą. Pagal griežtos apsaugos sistemą reikalaujama priimti nuoseklias ir suderintas prevencinio pobūdžio priemones, kurios suteiktų galimybę veiksmingai užkirsti kelią šių rūšių veisimosi ar poilsio vietų pažeidimui ar naikinimui²³.

92. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad visoms vabalų saprofitų rūšims, kurioms taikomos tokios griežtos apsaugos priemonės, per visą gyvenimo ciklą reikia stovinčių ar nuvirtusių, nykstančių ar nunykusių medžių. Mokslo tyrimai patvirtina, kad nunykusios eglės yra didžiausia purpurinių plokščiavabalių buveinė ir jų gyvenimo cikle užima labai svarbią vietą. Kai eglė nunyksta, po dvejų ar trejų metų arba vėlesniame jos irimo etape ši medį užima kitos vabalų saprofitų rūšys, kaip antai egliniai pūzravabaliai ir raudonkrūčiai niūravabaliai. Todėl dėl intensyvaus medžių, visų pirma eglų, kirtimo ir nunykusių medžių arba nykstančių žievėgraužių tipografų kolonizuotų medžių išvežimo išnyktų šios griežtai saugomos rūšys ir būtų sunaikintos jų veisimosi ir poilsio vietos. Šios rūšys gyvena kelmuose ir po medžių žieve ir yra sunkiai pastebimos, todėl būtų neįmanoma pasirinkti veiksmingas švelnesnes priemones, pvz., atrankinį kirtimą. Vienintelė tinkama priemonė, galinti užkirsti kelią šių veislių veisimosi ar poilsio vietų pažeidimams, tai nesikišimas į buveines, kuriose, pagal duomenis, šios rūšys gyvena.

93. Buveinių direktyvos 12 straipsnyje nurodyti draudimai yra absoliutūs ir taikomi neatsižvelgiant į gyvūnų rūšių, kurioms taikomos griežtos apsaugos priemonės, egzempliorių skaičių ar buvimą. Todėl didelis purpurinių plokščiavabalių paplitimas negali pateisinti miško tvarkymo veiksmų intensyvinimo, dėl kurio gali būti pažeisti šie draudimai. Be to, raudonkrūčiai niūravabaliai yra išskirtinai reta rūšis, gyvenanti tik keturiose žinomose buveinėse Lenkijoje, iš kurių dvi yra Belovežo miško rajone, todėl net vienos buveinės praradimas gali turėti reikšmingą neigiamą įtaką šios veislės apsaugos būklės išlaikymui Europoje. Dėl šviesiųjų blizgiavabalių pažymėtina, kad Lenkijoje jie randami tik teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska*. Be to, ši teritorija yra paskutinė ir didžiausia eglinių pūzravabalių buveinė Lenkijoje, atsižvelgiant į tai, kad Sąjungoje ši rūšis randama tik Švedijoje ir Suomijoje.

23 2011 m. birželio 9 d. Sprendimas *Komisija / Prancūzija* (C-383/09, EU:C:2011:369, 18–21 punktai).

94. Ketvirtajame kaltinime Komisija tvirtina, kad nesukurdama bendros gamtos apsaugos sistemos, skirtos visų pirma užkirsti keliui Paukščių direktyvos I priede nurodytų rūšių, t. y. baltanugarių margųjų genių, tripirščių genių, paprastųjų žvirblinių pelėdų ir paprastųjų lutučių, tyčiniam lizdų naikinimui arba paukščių trikdymui teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska*, Lenkijos Respublika nesilaikė įsipareigojimų pagal Paukščių direktyvos 5 straipsnio b ir d dalis.

95. Komisija pabrėžia, kad, kaip ir Buveinių direktyvos 12 straipsnio atveju, Paukščių direktyvos 5 straipsnis įpareigoja valstybes nares ne tik priimti išsamų teisinį pagrindą, bet ir įgyvendinti konkrečias bei detalias apsaugos priemones, įskaitant veiksmingas įgyvendinimo priemones. Ši sistema kuriama siekiant įgyvendinti įsipareigojimą veiksmingai sustabdyti šių paukščių rūšių populiacijos mažėjimą. Tačiau akivaizdu, kad didelis medžių kirtimo intensyvumas buveinėse, kurios yra labai svarbios natūraliai laukinėje gamtoje gyvenančių rūšių perėjimui ir poilsiui, aptariamoje teritorijoje *Natura 2000* padidintų tyčinio paukščių lizdų naikinimo ir paukščių trikdymo, ypač jų perėjimo metu, pavojų.

96. Teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska* yra didžiausia baltanugarių margųjų genių ir tripirščių genių paplitimo zona Lenkijoje. Nykstantys ir nunykę medžiai, visų pirma šimtametės eglės, yra svarbiausios šių dviejų genių rūšių maitinimosi ir perėjimo vietos. Žievėgraužių tipografų kolonizuotų medžių išvežimas sukeltų tyčinį šių genių buveinių sunaikinimą ir didelio masto šių rūšių paukščių sutrikdymą. Šiuo klausimu Lenkijos valdžios institucijos nepateikė įrodymų, kad medžių kirtimo intensyvumas šių dviejų genių rūšių buveinėse būtų naudingas šioms rūšims, priešingai, toks naikinimas pagreintintų šių rūšių išnykimą. Be to, nėra duomenų, rodančių, ar pasibaigus žievėgraužių tipografų plitimui šių genių rūšių populiacija galėtų rasti geresnį arba blogesnį buveinių lygį. Reikia kelių dešimtmečių, kad sodinant jaunas eglės būtų pasiektas toks geniams palankus buveinių lygis, kokį sudarė seni, ypač šimtamečiai, medynai. Be to, reikia atsižvelgti į tai, kad žievėgraužių tipografų puolamose teritorijose eglės atsinaujina pačios, todėl žmogaus intervencijos nereikia.

97. Be to, Komisija pabrėžia, kad nykstantys ir nunykę medžiai yra paprastosioms žvirblinėms pelėdoms ir paprastosioms lututėms labai svarbios vietos lizdams sukurti, nes juose yra genių iškaltų drevių. Didelės apimties žievėgraužių tipografų kolonizuotų eglėlių išvežimas taptų svarbiu jų perėjimo vietų sunaikinimo veiksmu. Teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska* yra viena iš vietų, kuriose paprastosios žvirblinės pelėdos ir paprastosios lututės yra tankiausiai paplitusios. Tai, kad paprastųjų žvirblinių pelėdų koncentracija šioje teritorijoje yra didesnė nei vidutinė jų koncentracija Lenkijoje, nepateisina aktyvių tvarkymo veiksmų vykdymo, galinčio sutrikdyti egzempliorius ir sunaikinti šios rūšies lizdus.

98. Taip pat iš gautos informacijos matyti, kad medžiai buvo kertami ir išvežami aptariamų keturių genių ir pelėdų rūšių perėjimo laikotarpiu. Taigi 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 suteikiamas leidimas medžius kirsti bet kuriuo metu, todėl negalima atmesti, kad buvo pažeistas draudimas trikdyti šias rūšis jų perėjimo metu.

2. Lenkijos Respublika

99. Dėl pirmojo kaltinimo, kad buvo pažeista Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalis, reikia pažymėti, jog Lenkijos Respublika nurodo, kad, kalbant apie 2016 m. priedo statusą, 2012 m. MTP, kaip ir šis priedas, yra „tvarkymo planas“ pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį. Lenkijos Respublika mano, kad MTP yra techninė tvarkymo plano PZO įgyvendinimo priemonė. Kadangi tvarkymo plane nenurodoma medžių išvežimo iš įvairių miško rajonų teritorijų apimtis, tik vietos, kuriose siekiant išsaugoti buveines ir rūšis reikia vykdyti tam tikrus veiksmus, jo taikyti būtų neįmanoma, jei nebūtų MTP. Be to, Lenkijos Respublika pabrėžia, kad 2015 m. atliktas strateginis poveikio aplinkai vertinimas parodė, kad 2016 m. priede nustatytų miško tvarkymo priemonių įgyvendinimas neturėjo jokio neigiamo poveikio teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska* saugomoms rūšims ir buveinėms ar šios vietovės tęstinumui ir vientisumui.

100. Šiuo atveju būtinybė padidinti 2012 m. MTP nurodytą eksploatuotinos medienos apimtį visų pirma susijusi su tuo, kad buvo neįmanoma visiškai įgyvendinti apsaugos priemonių, nurodytų to meto tvarkymo plane. 2016 m. priedas sudarė galimybę įvykdyti šią apsaugos užduotį, t. y. sumažinti žievėgraužių tipografų plitimą. Šiuo klausimu reikėtų pabrėžti, kad 2016 m. priede nurodytas eksploatuotinos medienos kiekis, t. y. 188 000 m³, yra gerokai mažesnis, negu MTP nustatytas kiekis 1992–2001 m. laikotarpiui (308 000 m³) ir 2002–2011 m. laikotarpiui (302 000 m³). Komisija nepatiksliavo, dėl kokių priežasčių anksčiau taikytas gerokai didesnis eksploatuotinos medienos kiekis buvo priimtinas atsižvelgiant į teritorijos *Natura 2000* apsaugos tikslus.

101. Dėl Komisijos argumento, kad 2016 m. priedo neigiamas poveikis teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumui nebuvo įvertintas, Lenkijos Respublika nurodo, kad pagal 2008 m. spalio 3 d. *ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Įstatymas, kuriuo suteikiama teisė gauti informaciją, susijusią su aplinka ir aplinkos apsauga, bendruomenės dalyvavimu saugant aplinką ir poveikio aplinkai vertinimu)²⁴ strateginis šio priedo poveikio aplinkai įvertinimas pasirodė reikalingas, kai Balstogės aplinkos apsaugos generalinis direktorius nusprendė, kad minėto priedo įgyvendinimas gali turėti poveikį teritorijai *Natura 2000 Puszcza Białowieska*. Todėl 2016 m. priedas galėjo būti patvirtintas tik įsitikinus, kad numatyti veiksmai neturės poveikio šiai teritorijai. Taigi atlikus poveikio aplinkai vertinimą pirmasis priedo projektas, kuriame buvo nurodytas 317 894 m³ eksploatuotinos medienos kiekis, buvo atmestas nepritarus Balstogės aplinkos apsaugos generaliniam direktoriui. Atlikus dar vieną vertinimą, kuris parodė, kad nėra reikšmingo neigiamo poveikio šios teritorijos vientisumui, galiausiai 2016 m. priede nustatytas 129 000 m³ eksploatuotinos medienos kiekis. Taigi, kaip pripažino Komisija, vertinimas buvo atliktas. 2016 m. priedas bent jau vidutiniu laikotarpiu net turėjo reikšmingą teigiamą poveikį įvairiems 2015 m. tvarkymo plane nustatytiems klausimams, nes eksploatuotino kiekio pakeitimas buvo reikalingas, siekiant įgyvendinti šiame plane nustatytas apsaugos priemones. Be to, šiame priede nenumatyta tyčinio gyvūnų žudymo, gaudymo arba trikdymo. Pagal 2015 m. tvarkymo plano nuostatas dabartinė perėjimo ir poilsio vietų apsaugos būklė bus išsaugota.

102. Be to, Lenkijos Respublika nurodo, kad Komisija iš tiesų klaidingai manė, jog 2016 m. priede išvardytos priemonės gali turėti neigiamą poveikį teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumui. Šiuo klausimu Komisija neatsižvelgė nei į 2016 m. priedo poveikio strateginį vertinimą, atliktą pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, nei į visus empirinius duomenis, taip pat mokslo ir istorinius dokumentus, susijusius su šia teritorija *Natura 2000* ir labai svarbiu minėtos teritorijos *Natura 2000* pobūdžiu. Reikia konstatuoti, kad teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumas ne vieną amžių buvo formuojamas žmogaus rankomis tvariai eksploatuojant mišką. Visų pirma, nustatant teritoriją PLC200004 *Puszcza Białowieska*, kaip tinklo *Natura 2000* dalį, esamų buveinių ir veislių būklę bei procentinį dydį lėmė ankstesnis Belovežo girios eksploatavimas, t. y. praeityje pasodintų medynų išvežimas. Jei, Komisijai reikalaujant, 2012 m. MTP iš tiesų būtų drastiškai sumažintas medienos eksploatavimas senstančiuose medynuose, tai galėtų sunaikinti medynus, visų pirma egles. Tvaraus Belovežo girios išteklių tvarkymo nutraukimas gali paskatinti žievėgraužių tipografų plitimą. Todėl pradėtų keistis saugomos buveinės. Pavyzdžiui, dominuojanti ąžuolų ir skroblų buveinė pradėtų virsti pelkėmis ir pievomis. Todėl Lenkijos valdžios institucijos, norėdamos užkirsti kelią žievėgraužių tipografų plitimui, sukūrė atkūrimo programą, jos pradiniu tašku tapo bendra teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* buveinių ir rūšių inventorizacija, kurios rezultatai Lenkijos Respublikos atsiliepimo į ieškinį pateikimo metu dar nebuvo prieinami. Tokiomis aplinkybėmis 2016 m. priedo priėmimas yra bandymas atkurti senąjį tvarkymo metodą.

²⁴ Dz. U., Nr. 199, 2008, 1227 pozicija.

103. Taigi būtent nutraukus apsaugos priemonių taikymą kiltų pavojų teritorijos *Natura 2000* vientisumui ir toje teritorijoje esančių buveinių tęstinumui. Komisija suklydo, savo nuomonę grįsdama pirminiu Belovežo girios pobūdžiu ir tvirtindama, kad šiame miške esančios veislės yra žmogaus veiklos netrukdomoms zonoms būdingos veislės. Pavyzdžiui, tokios veislės, kaip auksuotoji šaškytė (*Euphydryas aurinia*), kuri praeityje čia veisėsi dėl reguliaraus gyvulių ganymo, nebeišliktų, kai būtų nutrauktas gyvulių ganymas.

104. Be to, aktyvų miško tvarkymą pasirinko ir kitos valstybės narės. Pvz., Austrijos Respublika įgyvendino programą dėl žievėgraužių tipografų plitimo mažinimo nacionaliniuose parkuose ir didelės gamtinės vertės sklypuose, pagal kurią draudimas vykdyti darbus taikomas „bioįvairovės centruose“, kartu aplinkinius miškus apsaugant įvairiomis miško tvarkymo technikomis. Apskritai reikėtų rekomenduoti vietovėse, kuriose saugomi gamtiniai procesai, pvz., nacionaliniuose parkuose, aiškiai atskirti laisvos intervencijos zonas ir periferines zonas, kuriose galima imtis veiksnių žievėgraužių tipografų plitimui mažinti. Nustatydama referencines zonas Lenkijos Respublika ir įgyvendino tokių požiūrį. Be to, ši valstybė narė mano, kad net jei miško tvarkymo veiksmai darytų neigiamą poveikį genų populiacijos dydžiui, tas poveikis būtų nedidelis, nes pagal teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* tvarkymo planą genų skaičius gali likti pakankamai didelis. Priešingai, nei mano Komisija, referencinių plotų nustatymas jokiu būdu negali būti laikomas pripažinimu, kad vykdomi veiksmai turi neigiamą poveikį aplinkai, ar bandymu sušvelninti tokio poveikio dydį.

105. Lenkijos Respublika taip pat nurodo, kad 2016 m. priede nustatyti veiksmai atitinka 2015 m. tvarkymo planą. Pagal šį planą tokie tvarkymo veiksmai, kaip medžių kirtimas ir veiksmai prieš kirtimą, draudžiami medynuose, kuriuose bent 10 % egzempliorių yra šimtametės ir senesnės rūšys. Tokiuose medynuose galima vykdyti tik sanitarinius kirtimus siekiant pašalinti žievėgraužių tipografų kolonizuotų eglių medieną. Sausa mediena nebūtų šalinama. Be to, jokie sanitariniai kirtimai negali būti vykdomi gamtos draustiniuose, pelkėse ir drėgnose buveinėse. Vietovės, kurioms netaikomas sanitarinis kirtimas, užima 7 123 hektarus, t. y. 58 % Belovežo miško rajono ploto. Lenkijos Respublika pabrėžia, kad sprendžiant dėl šių veiksnių įgyvendinimo buvo atsižvelgta į tai, kad 2016 m. priede nustatyti veiksmai taikomi tik 5,4 % (t. y. 3 401 hektare) aptariamų teritorijos ploto. Tokiomis aplinkybėmis 2015 m. pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį atliktame poveikio aplinkai vertinime atmetama, kad 2015 m. tvarkymo plane nurodyta potenciali grėsmė, susijusi su nykstančių ir nunykusių medžių išvežimu, galėtų būti reali.

106. Be to, Lenkijos Respublika pabrėžia, kad, kalbant apie vabalus saprofitus, nunykusios pušys, kurios yra šviesiųjų blizgiavabalių buveinė, nebus šalinamos. Remiantis 2016–2017 m. atliktu beveik 12 000 medžių tyrimu, purpurinių plokščiavabalių populiacija daugiausiai telkiasi ant drebulių ir uosių.

107. Šiuo klausimu Lenkijos Respublika nurodo, kad nuo 2016 m. balandžio mėn. atliekama inventorizacija yra pirmas tokio pobūdžio projektas, pagal kurią objektyviai įvertinti ir statistiškai patikrinti įvairūs sudedamieji bioįvairovės elementai 1 400 nustatyto tinklo vietovių, išsidėsčiusių visoje Belovežo miško teritorijoje. Kalbant apie Šneiderio kirmvabalius, didžiausia grėsmė visų pirma susijusi su pušų nykimu nacionalinio parko specialioje apsaugos teritorijoje. O kalbant apie eglinius pūzravabalius, raudonkrūčius niūravabalius ir vagotuosius raukšlius, didžiausia grėsmė susijusi su nutrūkusiu pastoviu didelės apimties nunykusių medžių papildymu, kuri kilo staigiai sunykus senesnių eglių medynams dėl žievėgraužių tipografų išplitimo.

108. Be to, medžių kirtimas siekiant pašalinti sunykusias egles turi teigiamą poveikį niūraspalvių auksavabalių ir šviesiųjų blizgiavabalių buveinėms, nes dėl jo į mišką patenka daugiau šviesos. Kalbant apie kitas rūšis (purpurinius plokščiavabalius, Šneiderio kirmvabalius ir vagotuosius raukšlius), pažymėtina, kad eglės nėra šių rūšių mėgstama buveinė. Šiuo metu Belovežo girioje viename hektare vidutiniškai yra maždaug 64 m³ mirusių medžių. Atsižvelgiant į tai, kad peizaže nuolat atsiranda mirusių medžių, aptariamų vabalų rūšių buveinių saugumas yra visiškai užtikrintas. Lenkijos Respublika patikslina, kad strategiškai vertinant poveikį aplinkai buvo atsižvelgiama į tai, kaip numatyti veiksmai paveiks visus saugomus teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* elementus.

109. Lenkijos Respublikos manymu, reikia atsižvelgti į referencinius plotus, kurie nėra skirti kaip nors kompensuoti ar sušvelninti galimai neigiamo aptariamų aktyvaus tvarkymo veiksmų poveikio. Šie plotai nustatyti remiantis lojalaus bendradarbiavimo principu, numatytu ESS 4 straipsnio 3 dalyje, ir skirti siekiant palyginti su kitais Belovežo girios plotais. Be to, minėtos referencinės zonos nėra apibrėžtos atsitiktinai. Jų buvimo vieta nustatyta atsižvelgiant į natūralių buveinių apsaugos būklę ir į tai, kad jose pagal 2015 m. tvarkymo planą nebūtina vykdyti apsaugos veiksmų. Komisija negali Lenkijos valdžios institucijoms priekaištauti dėl to, kad vertindamos poveikį aplinkai neatsižvelgė į referencines zonas. Laikantis tokios nuomonės, panašią kritiką galima pareikšti dėl Komisijos prašomo eksploatacijos nutraukimo visoje Belovežo girioje.

110. Šiuo klausimu Komisija suklydo manydama, kad neveikimas turi teigiamą poveikį bioįvairovei. Nuo 2016 m. balandžio mėn. atliekamos inventorizacijos rezultatai parodė, kad, pvz., Belovežo nacionalinio parko griežtos apsaugos zonoje nustatyta tik viena Šneiderio kirmvabalių kolonija, o Belovežo miško rajono teritorijoje 70 kartų nustatytas šios rūšies buvimas. Panaši padėtis gali būti ir kalbant apie įvairias kitas rūšis.

111. Dėl geriausių prieinamų mokslo žinių taikymo Lenkijos Respublika nurodo, kad aiškindama šią sąvoką ji atsižvelgė į konkrečias bylos aplinkybes, įvairias nuomones ir suvaržymus, susijusius su aptariama teritorija. Be to, prieš įgyvendindama apsaugos priemones ji atsižvelgė į poveikio aplinkai strateginio vertinimo rezultatus. Tai dinamiškas procesas, todėl žinių ir toliau bus įgyjama.

112. Šiuo klausimu Lenkijos Respublika patikslina, kad Belovežo giria yra tokia specifiška ir unikali ekosistema, kad kitose ekosistemose atliktų tyrimų dėl įvairių organizmų tarpusavio priklausomybės rezultatų negalima paprasčiausiai perkelti ir taikyti šiam miškui. Nors Lenkijos Respublika pripažįsta, jog dalis mokslininkų prieštarauja, kad su žievėgraužių tipografų plitimu būtų kovojama kertant kolonizuotus medžius, ji primena, kad taip pat yra daug mokslo darbų, kuriuose teigiama, kad jei Belovežo girioje nebus vykdoma intervencija prieš žievėgraužius tipografus, yra didelė tikimybė, kad natūralioms ir gyvūnų rūšių buveinėms, kurioms saugoti buvo nustatyta teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska*, bus padarytas reikšmingas ir nepataisomas neigiamas poveikis. Be to, ji nurodo publikaciją²⁵, kurioje teigiama, jog „iš daugiamečių tyrimų, atliktų Belovežo nacionalinio parko nuolatinio stebėjimo zonose, aiškiai matyti, kad griežta apsauga turi būti tik papildoma, bet ne pagrindinė bioįvairovės aukšto lygio apsaugos ir išsaugojimo strategijos priemonė“.

113. Kalbėdama apie antrąjį kaltinimą, susijusį su Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalimi ir Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Lenkijos Respublika nurodo, kad 2016 m. priedas atitinka 2015 m. tvarkymo planą, kuriame, atsižvelgiant į Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį, įtvirtinta prievolė nustatyti būtinas apsaugos priemones. 2016 m. priedu praktiškai įgyvendinamos šios apsaugos priemonės. Juo užtikrinamas natūralių buveinių ar rūšių buveinių, kurioms apsaugoti buvo nustatyta teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska*, geros apsaugos būklės palaikymas arba atkūrimas. Dėl tokių priemonių neįgyvendinimo pablogėtų vertingų saugomų natūralių buveinių būklė.

114. 2015 m. tvarkymo plane nurodytos „subkontinentinių ąžuolų ir skroblų miškų“ buveinių aktyvios apsaugos priemonės visų pirma skirtos tam, kad medynų sudėtis būtų suderinta taip, kad atitiktų medynuose, kuriuose dominuoja drebulės, beržai, pušys, rečiau – eglės, esančias natūralias buveines. Šios priemonės taip pat apima miškų priežiūrą ir apsaugą, skirtą aptikti ir prižiūrėti lapuočių rūšims priklausantiems ūgliams ir medžiams, išaugusiems atokiau nuo medynų. Šios priemonės buvo tiesiogiai perkeltos į 2012 m. MTP. Tokių aktyvios apsaugos priemonių įgyvendinimas priklausys nuo medienos masės gavybos.

25 B. Brzeziecki „Daugiametė Belovežo girios medynų dinamika (taikant griežtos apsaugos priemones)“, *Stan Ekosystemów leśnych Puszczy Białowieskiej*, Centrum Informacyjnej Lasów Państwowych, Varšuva, 2016, p. 45–58.

115. Komisijos tvirtinimas, kad argumentas dėl aptariamų rūšių populiacijos išlaikymo 2007 m. standartinėje duomenų anketoje (toliau – SDA) ir 2015 m. tvarkymo plane nurodytu lygiu yra nepagrįstas, prieštarauja „ekologinių žinių“ principui ir pagrįstam tikslui. Jei kiekybinis kiekvienos saugomos rūšies lygis konkrečioje teritorijoje *Natura 2000* turėtų nuolat didėti ir viršyti SDA nurodytą lygį, atitinkamoje teritorijoje kiltų nenumatytų ekologinės sistemos sutrikimų. Todėl reikėtų galvoti apie priimtina lygį.

116. Kiekybiniai pokyčiai, stebėti Belovežo girios saugomos rūšies populiacijos dalyje, galėjo įvykti dėl didesnės prieigos prie maitinimosi šaltinių, atsiradusios dėl trumpalaikių sutrikimų, t. y. didelio masto žievėgraužių tipografų išplitimo. Ilgesniu laikotarpiu natūrali tokios situacijos pasekmė būtų didelis sumažėjimas. Tripirščių genijų ir baltanugarių margųjų genijų populiacijos išliktų pakankamai didelės. Nacionalinio parko pakraščiuose neįvyktų didelių kiekybinių pokyčių, nes ten žievėgraužių tipografų plitimas nėra masinio pobūdžio. Tokią padėtį sudarytų, viena vertus, nedidelė eglė dalis šiuose medynuose, kita vertus, skirtingas miško buveinių pobūdis. Iš to matyti, kad buveinėse, kurioms būdingi įvairūs parametrai gali paskatinti didelio masto žievėgraužių tipografų išplitimą, dinamišką pusiausvyrą galima palaikyti taikant pasirinktas miško tvarkymo priemones.

117. 2006 m. priedas ir Sprendimas Nr. 51 negali daryti neigiamo poveikio ir tam tikrų vabalų saprofitų rūšių apsaugos būklei. Tokioms rūšims, kokios yra raudonkrūčiai niūravaliai ir šviesieji blizgiavaliai, pavojų iš esmės kelia gaisrų pasekmių mažinimas arba šalinimas. Kitos rūšys, pvz., purpuriniai plokščiaavaliai ir Šneiderio kirmvabaliai, Belovežo girioje randa tinkamas vystymosi sąlygas. Kalbant apie *Šneiderio kirmvabalius*, pažymėtina, kad ilgalaikė grėsmė susijusi su tuo, jog Belovežo nacionaliniame parke neatsinaujina pušys.

118. Kalbėdama apie trečiąją kaltinimą dėl Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a ir d punktų pažeidimo Lenkijos Respublika nurodo, kad visoms teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska* gyvenančioms vabalų saprofitų rūšims per visą jų gyvenimo ciklą reikalingi nykstantys arba nunykę medžiai, todėl nepažeidžiant šių buveinių neįmanoma nustatyti jų lervų stadijos. Siekiamos užtikrinti gerą apsaugos būklę Lenkijos valdžios institucijos priėmė ilgalaikę šių rūšių buveinių tęstinumo apsaugos sistemą, visuose Belovežo girios medynų referencinėse zonos ir nuolatinėse bei natūraliose nunykusių medžių srityse įkurdama medžiais apsodintų salelių tinklą draustiniuose ir apsaugos zonas aplink saugomas rūšis drėgnose buveinėse. Šios operacijos veiksmingumą įrodo 2016 m. *Institut Badawczy Leśnictwa* (Miškų tyrimo institutas, Lenkija) atliktos inventorizacijos rezultatai.

119. Iš šių rezultatų matyti, kad purpuriniai plokščiaavaliai yra visoje Belovežo miško teritorijoje bendrai paplitusi rūšis, kuri eglės renkasi rečiau nei kitas medžių rūšis ir kuriai nykstantys arba nunykę medžiai nėra pagrindinė buveinė. Iš tų pačių rezultatų matyti, kad Šneiderio kirmvabaliai renkasi pušis, o nykstančios ir nunykusios eglės nėra pagrindinė jų buveinė, be to, ši rūšis paplitusi visoje Belovežo girioje. Belovežo girios teritorijoje vienintelė kontroliuojama vagotųjų raukšlių buveinė yra Belovežo nacionaliniame parke. Visos raudonkrūčių niūravalių buveinės nustatytos teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska*, bet pagrindinė lokalizacijos vieta – Belovežo nacionalinis parkas. Beje, eksploatuojamuose miškuose esančios buveinės, nustatytos remiantis istoriniais duomenimis, yra referencinėje zonoje. Be to, pagrindinė raudonkrūčių niūravalių išnykimo priežastis – sudegusių medžių trūkumas. Beje, eglinių pūzravalių rūšies nebuvo nustatyta už šio nacionalinio parko ribų. O žievėgraužių tipografų veikla gali kelti pavojų šios rūšies užimtos aplinkos, t. y. drėgnose buveinėse esančių nunykusių, senų, nukirstų eglė, vientisumui. Galiausiai dėl šviesiųjų blizgiavalių pažymėtina, kad pagrindinė jų išnykimo Europoje priežastis – dėl gaisrų nunykusios senos pušys, kurios yra pagrindinė jų buveinė. Minėtame nacionaliniame parke pušys neatsinaujina, todėl šios rūšies išlikimą galima užtikrinti tik eksploatuojamuose miškuose, kuriuose pušys atkuriamos dirbtinai.

120. Dėl visų šių priežasčių 2016 m. priede nustatyti veiksmai negali daryti reikšmingo neigiamo poveikio šių rūšių populiacijoms. Jų išlaikymas priklauso nuo tam tikrų buveinių, kuriose vyksta įvairūs procesai, pvz., gaisrai, tęstinumo. Todėl tik aktyvios apsaugos veiksmai gali apsaugoti šių rūšių buveines.

121. Dėl ketvirtojo kaltinimo, susijusio su Paukščių direktyvos 5 straipsnio b ir d punktų pažeidimu, Lenkijos Respublika nurodo, kad 2016 m. priedo strateginis poveikio aplinkai įvertinimas parodė, jog buvo imtasi būtinų priemonių, kad būtų sukurta bendra apsaugos sistema visoms natūraliai laukinėje gamtoje gyvenančioms paukščių rūšims. Į šią sistemą, be kitų priemonių, buvo įtrauktas draudimas tyčia naikinti ar pažeisti paukščių lizdus ir kiaušinius arba tyčia trikdyti paukščius, ypač jų perėjimo ir jauniklių auginimo metu, juo labiau kad trikdydamas, atsižvelgiant į Buveinių direktyvos tikslus, turi reikšmingą poveikį. Kalbant apie Komisijos nurodytas keturias paukščių rūšis, nustatytas Belovežo girios teritorijoje, pažymėtina, jog SDA pateikti duomenys rodo, kad nė vienos iš jų gyvybei ar gyvenimo būdui grėsmės nekyla. Be to, Lenkijos valdžios institucijos įsipareigojo išsaugoti bent 60 kiekvienos iš šių rūšių porų. Beje, visoje Lenkijos *Natura 2000* teritorijoje galima nustatyti, kad dviejų genių rūšių populiacijos yra didesnės, nei nurodyta SDA.

122. Visų pirma 2000–2014 m. bendras miško paukščių populiacijos išplitimo rodiklis padidėjo 25 %. Taikant miškininkystės principus ir galiojančias miškų apsaugos gaires neigiamas komercinės veiklos poveikis bioįvairovei sumažėjo. Paukščiams naudingi tokie veiksmai, kaip senų medžių giraičių palikimas iškirstose vietose, biocenotinių medžių išsaugojimas, kompleksiniai kirtimai, sėklinių medžių palikimas iškirstose erdvėse ir kuo dažnesnis natūralios regeneracijos būdo naudojimas. Šie principai taikomi visuose Miškų tarnybai priklausančiuose miškų rajonuose. Kai kurie tyrimai rodo, kad sanitariniai kirtimai paprastai neturi jokio neigiamo poveikio medžių drevėse gyvenantiems gyvūnams ir kitoms stuburinių miško gyvūnų rūšims.

123. Lenkijos Respublika mano, kad teigiamas didelio masto žievėgraužių tipografų išplitimo poveikis genių išlikimui ir veisimuisi gali būti tik laikinas, nes ilgai dėl tokio išplitimo išnyks senieji pelkių sluoksniai. Turimi duomenys rodo, kad jei spygliuočių miškuose nunyks 70–100 % medžių, išnyks įvairovė ir sumažės medžių drevėse gyvenančių rūšių skaičius. Vis dėlto mišriuose miškuose neigiamas spygliuočių nunykimo poveikis yra mažesnio lygio. Kalbant apie genių populiaciją, pažymėtina, jog pastovus žievėgraužių tipografų plitimo mažinimas gali tapti palyginti stabilios padėties palaikymo veiksmu.

124. Be to, Lenkijos Respublika pabrėžia, kad plėšriųjų gyvūnų populiacijos sumažėjimo dėl rečiau pasitaikančių maitinimosi šaltinių reiškinys yra mokslo faktas. Tačiau Komisija nepateikė mokslo duomenų, kuriais būtų paneigiamas pateiktas aplinkos pasikeitimo po žievėgraužių tipografų išplitimo scenarijus. Neįmanoma nustatyti pasikeitimo priemonės, t. y. priemonės, kuri leistų sužinoti, ar rūšių skaičiaus mažėjimas dėl tam tikros rūšies vabzdžių išplitimo sumažėtų, jei būtų atkurta prieš išplitimą buvusi padėtis, ar, atsižvelgiant į išnykusius maitinimosi šaltinius ir galimybes kinivarpoms kolonizuoti kitus medžius nebuvimą, po tokio sumažėjimo genių skaičius būtų mažesnis, negu nurodyta apsaugos veiksmų plane, skirtame apsaugoti teritoriją.

125. Komisija neatsižvelgė į tai, kad teritorijoje *Natura 2000* vykstantys natūralūs procesai yra ilgalaikiai. Nuolatinis žievėgraužių tipografų išplitimo ribojimas, t. y. padengiamo ploto mažinimas arba didelio eglių skaičiaus išlaikymas medynuose, vertinant ilgalaikę perspektyvą, gali tapti aktyviais apsaugos veiksmais, leidžiančiais palaikyti sąlygiškai stabilią padėtį, palyginti su genių populiacija. Nepaisant neigiamo poveikio genių populiacijai, kuris gali būti padarytas dėl aptariamų miško tvarkymo veiksmų, populiacija, remiantis 2015 m. tvarkymo planu, išliktų pakankamai didelė, o paukščių rūšių paplitimo arealų pokyčiai, galimi dėl numatomų klimato kaitos modelių, išsidėstytų per tam tikrą laiką. Todėl laikinų veiksmų, vykdomų drauge su miško tvarkymo srityje taikomais metodais, galutinis poveikis gali padėti ateityje stabdant didelį genių skaičiaus mažėjimą.

126. Paprastųjų žvirblinių pelėdų perėjimo vietų sumažėjimas dėl eglių pašalinimo iš 5 % teritorijos atrodo neįmanomas. Tiesą sakant, šiai rūšiai, kuri lizdus suka genių, dažniausiai didžiųjų margųjų genių (*Dendrocopos major*), t. y. gausiai paplitusios rūšies, iškaltose medžių drevėse, nėra labai svarbu, kokios rūšies medyje perėti. Be to, paprastosios žvirblinės pelėdos dažnai aptinkamos pakeistoje aplinkoje. Todėl jų dažniau pasitaiko sutvarkytoje Belovežo miško dalyje, nei už miško aplinkos esančiuose draustiniuose, o tai leidžia pasiekti 2015 m. tvarkymo plano tikslą, nors 2016 m. atlikta inventorizacija

parodė, kad Browsk miško rajone, palyginti su kitais dviem rajonais, jos pasiskirsčiusios netolygiai. Be to, dėl paprastųjų lutučių pažymėtina, kad ši rūšis dažniausia gyvena juodųjų meletų (*Dryocopus martius*) suformuotose drevėse. Todėl galimas poveikis dėl eglių pašalinimo iš 5 % teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* yra netikslus, kalbant apie Belovežo girioje gyvenančių rūšių skaičių.

127. Remiantis Suomijos pateiktais duomenimis, miškų tvarkymas atlaisvinant erdves, jei iškirsta medžių dalis, vertinant ilgalaikę perspektyvą, neviršija 50 % miško erdvės, ne tik nedaro neigiamo poveikio rūšims, bet galiausiai prisideda prie reprodukcijos didinimo, nes pagerėja prieinamumas prie maitinimosi šaltinių. Be to, tų rūšių populiacija auga ir išplinta naujose teritorijose. Viena iš tokio reiškinių priežasčių yra pozityvus požiūris į miško tvarkymą. „Biocenotiniai“ medžiai, įskaitant drevėtus medžius, bus palikti biologinei mirčiai. Todėl galimos paprastųjų žvirblinių pelėdų ir paprastųjų lutučių lizdų sukimo vietos liks prieinamos, juo labiau kad 2015 m. tvarkymo plane nustatyti veiksmai, kuriais siekiama „atliekant tvarkymo darbus išsaugoti visas pušis ir egles su matomomis drevėmis, išskyrus medžius, keliančius pavojų visuomenei“.

IV. Analizė

128. Išnagrinėjęs šio ieškinio dėl įsipareigojimų nevykdymo priimtinumą siūlau Teisingumo Teismui bendrai nagrinėti pirmąjį ir antrąjį Komisijos pateiktus kaltinimus, tuomet taip pat bendrai nagrinėti su jais susijusius trečiąjį ir ketvirtąjį kaltinimus.

A. Dėl ieškinio priimtimumo

129. Lenkijos Respublika rašytinėse pastabose prieštarauja dėl ieškinio dėl įsipareigojimų nevykdymo antrojo, trečiojo ir ketvirtojo kaltinimų priimtimumo, motyvuodama tuo, kad Komisija, atsižvelgdama į ikiteisminio tyrimo etape nurodytus faktus, savo reikalavime, visų pirma pagrįstoje nuomonėje, išplėtė ginčo dalyką.

130. Neginčijama, kad ikiteisminio tyrimo etape siunčiant pagrįstą nuomonę buvo nagrinėjamas tik vienas Lenkijos valdžios institucijų sprendimas, t. y. 2016 m. priedas dėl ribotų miško tvarkymo priemonių taikymo Belovežo miško rajone, o ieškinyje dėl įsipareigojimų nevykdymo minima visa teritorija *Natura 2000 Puszcza Białowieska*, taigi visi trys Belovežo, Browsk ir Hainuvkos miško rajonai, kuriuose miško tvarkymo priemonių taikymas išplėstas 2017 m. vasario 17 d. Sprendimu Nr. 51.

131. Vis dėlto Teisingumo Teismas jau patikslino, kad ginčo dalyką galima išplėsti po pagrįstos nuomonės atsiradusiais faktais, jeigu jie yra to paties pobūdžio ir atitinka tuos pačius veiksmus kaip ir šioje nuomonėje nurodyti faktai, kad būtų galima spėsti, ar ieškinyje priimtinas²⁶.

132. Šiuo atveju iš bylos dokumentų matyti, kad Lenkijos valdžios institucijų 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 priimtose priemonės yra to paties pobūdžio, nes jų tikslas – suteikti leidimą kirsti ir išvežti medžius, visų pirma siekiant užkirsti kelią žievėgraužių tipografų plitimui visoje teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska*.

²⁶ 1988 m. vasario 4 d. Sprendimas *Komisija / Italija* (113/86, EU:C:1988:59, 11 punktas) ir 2006 m. lapkričio 9 d. Sprendimas *Komisija / Jungtinė Karalystė* (C-236/05, EU:C:2006:707, 12 punktas).

133. Taigi, nors 2017 m. balandžio 28 d. pagrįstoje nuomonėje nurodytas tik 2016 m. kovo 25 d. patvirtintas 2016 m. priedas dėl ribotų miško tvarkymo priemonių taikymo Belovežo miško rajone, Komisijos ieškinys dėl 2017 m. vasario 17 d. Sprendimo Nr. 51 taip pat turėtų būti priimtinas, nes šiame sprendime to paties pobūdžio ir tuos pačius veiksmus atitinkančios priemonės įgyvendinamos ir Browsk bei Hainuvkos miško rajonuose²⁷.

B. Dėl ieškinio pagrįstumo

134. Pirmiausia reikėtų priminti, kad negali kilti prieštaravimų dėl pirminio arba natūralaus teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* miško pobūdžio, nes neginčijama, kad Lenkijos Respublikos prašymu ši teritorija 2007 m. lapkričio 13 d. priimtu Komisijos sprendimu Nr. 2008/25/EB buvo registruota kaip BST pagal Buveinių direktyvos nuostatas²⁸, taip pat yra speciali Paukščių direktyvoje nustatytą paukščių apsaugos teritorija. Be to, Lenkijos Respublika standartinėje duomenų anketoje pateikė oficialius kiekybinius duomenis, kurie naudojami kaip nuoroda, kalbant apie šiose teritorijose esančias buveines ir rūšis. Todėl Buveinių ir Paukščių direktyvos šiame ginče taikytinos, nepaisant to, kaip vertinamas teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* miškas, ir būtinai taikomos kalbant apie miško tvarkymą joje.

135. Šis ieškinys Teisingumo Teismui suteikia galimybę dar kartą patikslinti iš šių direktyvų kylančius įsipareigojimus, ypač jei planai ar projektai susiję su Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 ar 3 dalių nuostatomis.

1. Dėl pirmojo ir antrojo kaltinimų

136. Pirmajame ir antrajame kaltinimuose Komisija nurodo, kad Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 bei 3 dalis ir Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis.

137. Norėdamas įvertinti šių dviejų kaltinimų pagrįstumą Teisingumo Teismas turi nustatyti, ar aptariami miško tvarkymo veiksmai priskirtini Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalies, ar šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalies taikymo sričiai, taip pat išsiaiškinti, ar priimdama ir įgyvendindama ginčijamuose sprendimuose nurodytus miško tvarkymo veiksmus atsakovė iš tiesų nustatė Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje ir Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytas apsaugos priemones.

138. Lenkijos Respublika iš pradžių nurodė, kad 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 priemonės yra apsaugos priemonės pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį, tuomet papildė, kad tos priemonės gali būti susijusios su šio straipsnio 3 dalimi.

139. Ginčijami sprendimai gali būti vertinami arba pagal vieną, arba pagal kitą straipsnį. Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybės narės specialioms saugomoms teritorijoms nustato būtinas apsaugos priemones, o šio straipsnio 3 dalyje nustatytos bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtinai teritorijai tvarkyti, bet galintiems ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, taikomos sąlygos. Be to, Teisingumo Teismas jau pateikė savo nuomonę dėl atitinkamos šių nuostatų taikymo srities.

²⁷ Pagal analogiją žr. 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Komisija / Bulgarija* (C-488/15, EU:C:2017:267, 46 punktą).

²⁸ Visų pirma žr. sprendimo, kuriuo šiai vietai suteikiamas kodas SIC PLC200004 *Puszcza Białowieska*, 1, 8 ir 9 konstatuojamąsias dalis ir priedą (p. 645).

140. Taigi visų pirma reikia priminti, kad pagal Buveinių direktyvos 1 straipsnio e punktą natūralios buveinės apsaugos būklė laikoma palankia, kai jos natūralus paplitimo arealas ir padengiami plotai tame areale yra stabilūs arba didėja ir egzistuoja ir, tikėtina, ateityje neišnyks jai ilgą laiką palaikyti būtina specifinė struktūra ir funkcijos. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad Buveinių direktyvos nuostatomis siekiama, kad valstybės narės imtųsi tinkamų apsaugos priemonių išlaikyti teritorijų, kuriose yra natūralių buveinių tipų, ekologines savybes²⁹. Konkrečiau dėl šios direktyvos 6 straipsnio Teisingumo Teismas nusprendė, kad nors šioje nuostatoje nėra detalių nuorodų, ja valstybėms narėms nustatomi tam tikri įpareigojimai ir specialios procedūros, kuriais siekiama užtikrinti, kad bus palaikoma ar prireikus atkurta palanki natūralių buveinių ir ypač specialių saugomų teritorijų apsaugos būklė³⁰.

141. Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad minėtos direktyvos 6 straipsnio nuostatos turi būti aiškinamos kaip nuosekli visuma, atsižvelgiant į direktyvoje nustatytus apsaugos tikslus, kad šio straipsnio 2 ir 3 dalimis siekiama užtikrinti vienodą natūralių buveinių ir rūšių buveinių apsaugos lygį, o šio straipsnio 4 dalis tėra nuo minėtos 3 dalies antro sakinio nukrypti leidžianti nuostata³¹.

142. Taigi 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 nustatytas priemonės, kuriomis siekiama iškirsti ir išvežti nykstančius ar nunykusius medžius, reikia vertinti atsižvelgiant į minėtus principus.

143. Šiuo klausimu reikia priminti, kad, pirma, neginčijama, jog miško rajonai, kuriuose taikomos minėtos priemonės, yra Lenkijos Respublikos nustatytos SAT ir BST, kuriose turi būti taikomos būtinos apsaugos priemonės, skirtos palaikyti ar atkurti natūralių buveinių ir (arba) rūšių, kurioms teritorija yra įsteigta, gerą apsaugos būklę bei populiacijas, kaip nurodyta Buveinių direktyvoje³².

144. Antra, taip pat neginčijama kad dėl aptariamų priemonių išnyko dalis medynų³³. Iš to galima daryti išvadą, kad tokios priemonės dėl savo pobūdžio negali būti laikomos priemonėmis, leidžiančiomis užtikrinti aptariamą teritorijos *Natura 2000* apsaugą. Vis dėlto Lenkijos Respublika, pateisindama savo nuo 2016 m. priimamus sprendimus, nurodo ypatingas aplinkybes, t. y. precedento neturintį žievėgraužių tipografų išplitimą, kuris gali paveikti teritorijos *Natura 2000* vientisumą.

145. Iš ginčo matyti, kad mokslininkai neturi vieningos nuomonės dėl to, ar, viena vertus, tokios priimtoms priemonės gali turėti įtakos žievėgraužių tipografų plitimui, ar, kita vertus, jos yra tinkamas saugomų buveinių apsaugos būdas. Šiuo klausimu galima paminėti, kad 2016 m. kovo 25 d. atkūrimo programoje „Belovežo girios, kaip UNESCO kultūrinio bei gamtinio paveldo ir tinklui *Natura 2000* priklausančios teritorijos, programa“ aiškiai nurodyta, kaip skiriasi nuomonės šiuo klausimu.

146. Be to, nors Lenkijos valdžios institucijos priėmė 2015 m. tvarkymo planą, kuriame siekiama nustatyti būtinas teritorijos *Natura 2000 Puszca Białowieska* apsaugos priemones, iš bylos dokumentų matyti, kad, priešingai, nei tvirtina Lenkijos Respublika, 2016 m. priedas negali įgyvendinti tvarkymo plano tikslų, nes šiame priede nurodytos priemonės, kurios tame plane vertinamos kaip galinčios kelti pavojų saugomų buveinių ir rūšių apsaugai. Iš Komisijos pastabų matyti, kad šiuo klausimu Lenkijos Respublika negalėjo įrodyti, kad nors žievėgraužių tipografų išplitimas nebuvo nustatytas kaip esama ar galima grėsmė siekiant išlaikyti gerą tvarkymo plano 3 priede nurodytą natūralių buveinių ir gyvūnų bei paukščių rūšių buveinių apsaugos būklę, žievėgraužių tipografų kolonizuotų eglių išvežimas šiame priede aiškiai laikomas potencialia grėsme siekiant išlaikyti gerą buveinių apsaugos, visų pirma paprastųjų žvirblinių pelėdų, paprastųjų lutučių ir tripirščių genių, būklę.

29 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Sweetman ir kt.* (C-258/11, EU:C:2013:220, 37 bei 38 punktai) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 35 ir 36 punktai).

30 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Sweetman ir kt.* (C-258/11, EU:C:2013:220, 36 punktas) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 31 punktas).

31 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

32 Žr. šios direktyvos 1 straipsnio k ir l punktuose pateiktus apibrėžimus.

33 Žr. šios išvados 52 punktą.

147. Taigi 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 nustatytos priemonės negali būti vertinamos kaip galinčios įgyvendinti 2015 m. tvarkymo planą. Priešingai, dėl šių priemonių planas gali prarasti savo veiksmingumą ar net sudaryti Lenkijos valdžios institucijoms galimybę neatsižvelgti į jo nuostatas³⁴.

148. Galima daryti išvadą, kad šios priemonės negali būti laikomos apsaugos priemonėmis pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį. Vadinas, priėmusi 2015 m. tvarkymo planą Lenkijos Respublika neįgyvendino būtinų teritorijos *Natura 2000 Puszczą Białowieską* apsaugos priemonių. Tokiomis aplinkybėmis reikėtų Teisingumo Teismui pasiūlyti konstatuoti, kad Lenkijos Respublika neįgyvendino išpareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį ir Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis, todėl Komisijos pateiktą antrą kaltinimą reikia laikyti pagrįstu.

149. Kalbant apie Komisijos pateiktą pirmą kaltinimą, jį taip pat turėtų nagrinėti Teisingumo Teismas, nes Lenkijos Respublika patvirtino, kad 2016 m. priede numatytos miško tvarkymo priemonės yra planas arba projektas pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, nes prieš juos priimdama Lenkija 2015 m. atliko šių priemonių poveikio aplinkai vertinimą.

150. Siekiant nustatyti, ar 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 nurodytos priemonės priimtose ir įgyvendintos pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies reikalavimus, reikia priminti, kad, pirma, šioje dalyje numatyta vertinimo procedūra, kurią atliekant išankstinę kontrolę siekiama užtikrinti, kad planas ar projektas, tiesiogiai nesusijęs su teritorijos tvarkymu ar jam nebūtinai, bet galintis ją reikšmingai paveikti, būtų patvirtintas, tik jeigu neigiamai nepaveiks šios teritorijos vientisumo³⁵.

151. Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad minėtoje nuostatoje numatomos dvi stadijos. Pirmojoje stadijoje reikalaujama, kad valstybės narės atliktų tinkamą plano ar projekto galimo poveikio saugomai teritorijai įvertinimą, jei šis planas ar projektas gali reikšmingai tą teritoriją paveikti³⁶. Konkrečiai kalbant, kai planas ar projektas, netiesiogiai susijęs su teritorijos tvarkymu ar nebūtinai teritorijai tvarkyti, gali pakenkti šios teritorijos apsaugos tikslams, jis turi būti laikomas galinčiu reikšmingai paveikti teritoriją. Toks pavojus privalo būti vertinamas atsižvelgiant į su planu ar projektu susijusios teritorijos požymius ir specifines aplinkos sąlygas³⁷.

152. Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje numatyta antrajame etape, kuris pradedamas pabaigus šios išvados ankstesniame punkte minėtą tinkamą vertinimą, nustatoma tokio plano ar projekto patvirtinimo sąlyga, kad jis neturi neigiamai paveikti atitinkamos teritorijos vientisumo, laikantis šio straipsnio 4 dalies nuostatų³⁸.

153. Teisingumo Teismas nusprendė, kad tai, jog teritorijos kaip natūralios buveinės, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalies antrą sakinį, vientisumui nedaroma neigiamo poveikio, leidžia manyti, kad palaikoma gera jos būklė, o tai reiškia atitinkamos teritorijos esminių savybių, susijusių su natūralių buveinių tipų buvimu, kurių apsaugos tikslas pateisino jų įtraukimą į BST sąrašą, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, tvarios raidos palaikymą³⁹.

34 Galima daryti prielaidą, kad jei 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 nustatytos priemonės atitinka 2015 m. tvarkymo planą, vadinas, Lenkijos valdžios institucijos šį tvarkymo planą gali keisti, neatsižvelgdamos į apsaugos tikslus, kurie paprastai tokia dokumente turi būti nustatyti.

35 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Sweetman ir kt.* (C-258/11, EU:C:2013:220, 28 punktą) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 43 punktą).

36 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Sweetman ir kt.* (C-258/11, EU:C:2013:220, 29 punktą) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 44 punktą).

37 2014 m. gegužės 15 d. Sprendimas *Briels ir kt.* (C-521/12, EU:C:2014:330, 20 punktą) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 45 punktą).

38 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 46 punktą).

39 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Sweetman ir kt.* (C-258/11, EU:C:2013:220, 39 punktą) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 47 punktą).

154. Be to, būtina priminti, jog Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį atliktame vertinime negali būti spragų ir jame turi būti pateikti išsamūs, tikslūs ir galutiniai duomenys ir išvados, galintys išsklaidyti bet kokias pagrįstas mokslo abejones dėl numatytų darbų poveikio atitinkamai saugomai teritorijai⁴⁰. Be to, nurodoma, kad tinkamas plano ar projekto poveikio atitinkamai teritorijai vertinimas reiškia, kad, atsižvelgiant į geriausias mokslo žinias šioje srityje, turi būti nustatyti visi atitinkamo plano ar projekto aspektai, atskirai arba kartu su kitais planais ar projektais galintys paveikti šios teritorijos apsaugos tikslus⁴¹.

155. Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad paprastai sunku numatyti naujos buveinės, kuria būtų siekiama kompensuoti prarastą to paties buveinių tipo plotą ir kokybę saugomojoje teritorijoje, plėtros ateityje galimą teigiamą poveikį; bet kuriuo atveju jį galima pastebėti tik praėjus keleriems metams⁴².

156. Atsižvelgiant į nurodytą jurisprudenciją reikia išnagrinėti, ar ieškinį pateisinantys faktai pakankamai gerai pagrįsti. Tik patikrinęs ginčijamų sprendimų chronologiją ir pateiktų patvirtinančių dokumentų atitiktį gali teigti, kad įvertinimas, reikalingas pagal Buveinių 6 straipsnio 3 dalį, negalėjo būti atliktas.

157. Pirma, iš bylos dokumentų matyti, kad prieš pat priimdamos 2016 m. priedą, kuriuo keičiamas 2012 m. MTP, Lenkijos valdžios institucijos priėmė 2015 m. tvarkymo planą, iš kurio matyti, kad žievėgraužių tipografų kolonizuotų medžių kirtimas ir išvežimas kelia potencialų pavojų aptariamoms teritorijos *Natura 2000* apsaugai.

158. Iš šalių ginčų aiškėja, kad turi būti rasta tam tikra aktyvių tvarkymo priemonių ir pasyvių tvarkymo priemonių, kuriomis siekiama kovoti su žievėgraužių tipografų plitimu, pusiausvyra, siekiant įgyvendinti Buveinių ir Paukščių direktyvose nustatytus apsaugos tikslus. Tačiau tokio pusiausvyros nustatymo visiškai nematyti Sprendimo Nr. 51 nuostatose, kai kalbama apie neribojamą medynų kirtimo ir išvežimo priemonių įgyvendinimą.

159. Be to, iš Lenkijos Respublikos pateiktų dokumentų matyti, kad tą pačią dieną, kai buvo priimtas 2016 m. priedas, Lenkijos valdžios institucijos taip pat priėmė „Belovežo girios, kaip UNESCO kultūrinio bei gamtinio paveldo ir tinklui *Natura 2000* priklausančios teritorijos, programą“, kuria, kaip buvo patvirtinta nagrinėjant bylą, iš esmės siekiama ateityje vertinti priimtų priemonių poveikį teritorijos apsaugai, visų pirma nustatant referencines zonas, kuriose nebūtų galima įgyvendinti jokių miško tvarkymo priemonių.

160. Antra, nors Lenkijos Respublika savo rašytinėse pastabose ir per posėdį tvirtino, kad dėl žievėgraužių tipografų išplitimo 2012–2015 m. sumažėjo eksploatuotinos medienos apimtis, nustatyta priimant 2012 m. MTP, iš bylos dokumentų matyti, kad eksploatuotinos medienos apimtis 2012–2015 m. buvo identiška kaip ir ankstesniais metais, o per tą laikotarpį iš Belovežo rajono išvežtos medienos kiekis iš tiesų nepakito. Todėl negalima realiai tvirtinti, kad žievėgraužių tipografų išplitimą lėmė 2012–2015 m. sumažėjusi eksploatuojamos medienos apimtis.

161. Trečia, nors Lenkijos valdžios institucijos tvirtina, kad atliko tinkamą 2016 m. priedo poveikio teritorijos *Natura 2000 Puszca Białowieska* vientisumui vertinimą pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalį, iš bylos dokumentų matyti, kad tas vertinimas iš tiesų atliktas 2015 m., bet jame buvo vertinamos tik 2016 m. priede numatytos priemonės, skirtos Belovežo miško rajonui, o ne 2017 m. vasario 17 d. Sprendime Nr. 51 nurodytos priemonės, geografiškai ir kiekybiškai apimančios medžių kirtimą ir išvežimą visuose trijuose Belovežo girios miškuose. Todėl reikia konstatuoti, kad

40 2011 m. lapkričio 24 d. Sprendimas *Komisija / Ispanija* (C-404/09, EU:C:2011:768, 100 punktas), 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Sweetman ir kt.* (C-258/11, EU:C:2013:220, 44 punktas) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 50 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

41 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

42 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 52 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

nebuvo atliktas Sprendime Nr. 51 nustatytų miško tvarkymo priemonių poveikio visos teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumo išsaugojimui vertinimas. Be to, iš bylos dokumentų nematyti, kad Lenkijos valdžios institucijos būtų numačiusios ir įvertinusios galimą kumuliacinį 2016 m. priedo ir Sprendimo Nr. 51 poveikį⁴³.

162. Taip pat iš 2016 m. priedo poveikio visos teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumui vertinimo teiginių matyti, kad šis vertinimas atliktas remiantis 2012 m. duomenimis, o ne atnaujintais ir 2015 m. galiojančiais duomenimis, kaip to reikalaujama pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies nuostatas, kaip jas išaiškino Teisingumo Teismas⁴⁴. Šio dokumento 4.2 punkte iš tiesų nurodoma, kad „poveikio aplinkai įvertinime“ pateikti duomenys, susiję su poveikiu teritorijai *Natura 2000* per 2012–2021 m. laikotarpį, iš esmės neprivalo būti atnaujinami. Vis dėlto reikia priminti, kad veiksmai iš esmės bus vykdomi sunykusiuose medynuose“.

163. Galiausiai iš Lenkijos Respublikos rašytinių pastabų matyti, kad tuo metu, kai buvo priimtas paskutinis ginčijamas sprendimas ir ikiteisminio tyrimo etape, teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska* esančios bioįvairovės inventorizacija vis dar buvo atliekama.

164. Atsižvelgiant į visas šias aplinkybes, galima manyti, kad Lenkijos valdžios institucijos 2016 m. priedo priėmimo dieną nebuvo įsitikinusios, kad šiame priede nurodytos priemonės neturės poveikio teritorijos *Natura 2000* vientisumui, o to pakanka norint įrodyti pirmojo kaltinimo pagrįstumą.

165. Vis dėlto esu įsitikinęs, kad reikėtų atmesti ir kitus Lenkijos Respublikos pateiktus argumentus. Visų pirma reikėtų priminti, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją planų ar projektų poveikio atitinkamų teritorijų vientisumui įvertinime turi būti atsižvelgiama į priimant sprendimą turimas geriausias mokslo žinias⁴⁵. Tačiau iš bylos dokumentų ir per posėdį vykusių ginčų matyti, kad priimant ginčijamus sprendimus mokslininkai ir toliau nesutarė dėl tinkamiausių priemonių žievėgraužių tipografų plitimui užkirsti. Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad mokslininkų nuomonės išsiskyrė ir dėl galimybės kovoti su žievėgraužių tipografų plitimu⁴⁶. Kai kurių mokslininkų manymu, tai natūralus ciklas, sutampantis su periodinėmis tendencijomis, būdingomis teritorijos savybėms, dėl kurių ši teritorija įrašyta į SAT sąrašą kaip BST.

166. Dėl šių priežasčių juo labiau negalima pagrįstai teigti, kad poveikio aplinkai įvertinimas, atliktas prieš priimant ginčijamas priemones, atitiko Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalies reikalavimus, kaip juos išaiškino Teisingumo Teismas.

167. Antra, Teisingumo Teismas nustatė, kad Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje taip pat įtvirtintas atsargumo principas ir leidžiama veiksmingai užkirsti kelią kompetentingų institucijų numatomų planų ar projektų, kuriais leidžiama įgyvendinti juose nustatytas priemones, neigiamam poveikiui saugomų teritorijų vientisumui. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad ne toks griežtas kaip šioje nuostatoje nustatytas patvirtinimo kriterijus negali taip pat veiksmingai užtikrinti teritorijų, kurioms skirta minėta nuostata, apsaugos tikslo pasiekimo⁴⁷. Šio principo taikymas įgyvendinant šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalį reikalauja, kad kompetentinga nacionalinė institucija

43 Kaip šio reikalavimo pavyzdį žr. 2017 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija* (C-142/16, EU:C:2017:301, 61 ir 62 punktai).

44 Žr. 2017 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija* (C-142/16, EU:C:2017:301, 42 punktą).

45 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 51 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

46 Šiuo klausimu visų pirma žr. „Belovežo girios, kaip UNESCO kultūrinio bei gamtinio paveldo ir tinklui *Natura 2000* priklausančios teritorijos, programą“, kurią 2016 m. kovo 25 d. nustatė aplinkos apsaugos ministras ir Miškų tarnybos generalinis direktorius.

47 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas *Sweetman ir kt.* (C-258/11, EU:C:2013:220, 41–43 punktai ir nurodyta jurisprudencija) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 53 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

įvertintų projekto poveikį atitinkamai teritorijai, atsižvelgdama į šios teritorijos apsaugos tikslus ir minėtame projekte numatytas apsaugos priemonės, kuriomis siekiama išvengti galimo tiesioginio kenksmingo poveikio šiai teritorijai arba jį sumažinti, tam, kad įsitikintų, jog jis nedaro neigiamo poveikio šios teritorijos vientisumui⁴⁸.

168. Šiuo atveju toks vertinimas negalėjo būti užbaigtas atsižvelgiant į tai, kad sprendimų priėmimo dieną mokslininkų nesutarimai tebesitęsė, inventorizacija vis dar vyko, o Sprendimo Nr. 52 tikslas, pagal Lenkijos Respublikos bylos nagrinėjimo metu pateiktas žodines pastabas, buvo nustatyti referencines zonas siekiant įvertinti teritorijos *Natura 2000 Puszca Białowieska* savybių pokyčius, jei šioje teritorijoje nebus vykdoma jokios žmogaus intervencijos.

169. Atsižvelgiant į tai, kad priimant ginčijamus sprendimus realus ir reikšmingas galimas poveikis šios teritorijos *Natura 2000* apsaugai ir vientisumui nebuvo visiškai nustatytas, įvertintas ir, jei reikia, pašalintas, Lenkijos valdžios institucijos negalėjo, nepažeisdamos atsargumo principo, priimti nei 2016 m. priedo, nei Sprendimo Nr. 51.

170. Trečia, šiuo klausimu Buveinių direktyvos 6 straipsnio 4 dalis, kurią nurodo Lenkijos Respublika, kalbėdama apie žmonių saugos iššūkius, dėl kurių reikėjo priimti ginčijamus sprendimus, kaip nuo šio straipsnio 3 dalies antrame sakinyje minimo pritarimo kriterijaus leidžianti nukrypti nuostata, turi būti aiškinama siaurai ir gali būti taikoma tik išnagrinėjus plano ar projekto poveikį pagal šio straipsnio 3 dalies nuostatas⁴⁹.

171. Siekiant nustatyti galimų kompensacinių priemonių pobūdį, reikia tiksliai identifikuoti atitinkamai teritorijai daromą neigiamą poveikį. Plano ar projekto poveikio žinojimas, atsižvelgiant į su nagrinėjama teritorija susijusius apsaugos tikslus, yra būtina išankstinė sąlyga norint taikyti Buveinių direktyvos 6 straipsnio 4 dalį, nes, nesant šių duomenų, jokia šios nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo sąlyga negali būti vertinama. Nagrinėjant galimas imperatyvias viršesnio viešojo intereso priežastis ir tai, ar yra mažiau žalingų alternatyvų, iš tiesų reikalaujama palyginti tai su žala, kuri būtų padaryta minėtai teritorijai vykdant atitinkamą planą ar projektą⁵⁰.

172. Pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 4 dalį, jei, nepaisant pagal šios direktyvos 6 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį atlikto vertinimo neigiamų išvadų, planą ar projektą vis dėlto reikia įgyvendinti dėl imperatyvių viršesnio viešojo intereso priežasčių, tarp jų – ir socialinio ar ekonominio pobūdžio, ir nėra alternatyvių sprendimų, atitinkama valstybė narė imasi visų kompensacinių priemonių, būtinų bendram *Natura 2000* vientisumui apsaugoti. Todėl tokiomis aplinkybėmis kompetentingos nacionalinės institucijos gali išduoti leidimą pagal minėtos direktyvos 6 straipsnio 4 dalį, tik jei įvykdytos šioje dalyje nustatytos sąlygos⁵¹.

173. Šiuo atveju tiek iš anksčiau nurodytų teiginių dėl vertinimo, nustatyto Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 dalyje, išankstinio etapo nesilaikymo, tiek iš kitų konkrečių bylos dokumentų matyti, kad Lenkijos valdžios institucijos neįvertino galimybės taikyti alternatyvias ar kompensacines priemones⁵² vietoj pagal 2016 m. priedą ir Sprendimą Nr. 51 nustatytų ir įgyvendintų priemonių. Be

48 2014 m. gegužės 15 d. Sprendimas *Briels ir kt.* (C-521/12, EU:C:2014:330, 28 punktas), 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 54 punktas) ir 2017 m. balandžio 26 d. Sprendimas *Komisija / Vokietija* (C-142/16, EU:C:2017:301, 34 punktas).

49 2014 m. gegužės 15 d. Sprendimas *Briels ir kt.* (C-521/12, EU:C:2014:330, 35 punktas) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 60 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

50 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias ir kt.* (C-43/10, EU:C:2012:560, 114 ir 115 punktai) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

51 2014 m. gegužės 15 d. Sprendimas *Briels ir kt.* (C-521/12, EU:C:2014:330, 37 punktas) ir 2016 m. liepos 21 d. Sprendimas *Orleans ir kt.* (C-387/15 ir C-388/15, EU:C:2016:583, 63 punktas).

52 Kitokias nei feromonų gaudyklių, kurių neveiksmingumas patvirtintas, statymas.

to, galima konstatuoti, kad nors Lenkijos valdžios institucijos, norėdamos pateisinti ginčijamų priemonių, kurių neigiamas poveikis numanomas, priėmimą ir įgyvendinimą, nurodė visuomenės saugos priežastis, vis dėlto Buveinių direktyvos 6 straipsnio 4 dalyje nustatytų nukrypti leidžiančių nuostatų nebuvo laikomasi.

174. Dėl visų nurodytų priežasčių Teisingumo Teismui siūlau nuspręsti, kad pirmasis ir antrasis Komisijos pateikti kaltinimai yra pagrįsti, nes Lenkijos valdžios institucijos, nesilaikydamos Buveinių direktyvos 6 straipsnio 3 straipsnio nuostatų ir įgyvendindamos aptariamąs priemones, kurios negali būti laikomos apsaugos planu pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį, neįvykdė įsipareigojimų pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis.

2. Dėl trečiojo ir ketvirtojo kaltinimų

175. Trečiajame ir ketvirtajame kaltinimuose Komisija nurodo, kad Lenkijos Respublika taip pat neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a ir d punktus ir Paukščių direktyvos 5 straipsnio b ir d punktus, todėl Teisingumo Teismas turi išsiaiškinti, ar aptariamais ginčijamais miško tvarkymo veiksmais galima sunaikinti arba pakenkti šiose direktyvose nurodytų saugomų vabalų saprofitų rūšių ir laukinių paukščių rūšių veisimosi vietoms.

176. Iš pateiktų teiginių ir nuomonių dėl pirmojo ir antrojo kaltinimų galime daryti išvadą, kad dėl aptariamų miško tvarkymo veikslių tikrai gali būti sunaikintos teritorijoje *Natura 2000 Puszcza Białowieska* gyvenančių saugomų rūšių veisimosi vietos.

177. Taigi Teisingumo Teismui siūloma nuspręsti, kad Komisijos pateikti trečiasis ir ketvirtasis kaltinimai yra pagrįsti.

178. Iš visos pateiktos informacijos matyti, kad Teisingumo Teismui siūlau nuspręsti, jog priimdama ir įgyvendindama 2016 m. priede ir Sprendime Nr. 51 nurodytas miško tvarkymo priemones, prieš tai neįsitikinusi, ar tos priemonės neturės poveikio teritorijos *Natura 2000 Puszcza Białowieska* vientisumui, ir taip neužtikrinusi Komisijos ieškinyje nurodytų saugomų buveinių ir rūšių, dėl kurių ši teritorija registruota kaip Bendrijos svarbos teritorija ir SAT, apsaugos ir išsaugojimo, Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 bei 3 dalis ir 12 straipsnio 1 dalies a ir d punktus, taip pat pagal Paukščių direktyvos 4 straipsnio 1 ir 2 dalis ir 5 straipsnio b ir d punktus.

V. Dėl bylinėjimosi išlaidų

179. Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi Komisija prašė priteisti iš Lenkijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas ir Lenkijos Respublika pralaimėjo bylą, pastaroji turi jas padengti.

VI. Išvada

180. Remdamasis išdėstytais argumentais, siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1. Priimdama ir įgyvendindama miško tvarkymo priemones, nurodytas 2012 m. spalio 9 d. Belovežo miško rajono miško tvarkymo plano priede, kurį 2016 m. kovo 25 d. patvirtino *Minister Środowiska* (aplinkos apsaugos ministras, Lenkija) ir 2017 m. vasario 17 d. *Dyrektor Generalny Lasów Państwowych* (Miškų tarnybos generalinis direktorius, Lenkija) Sprendime Nr. 51 dėl žievėgraužių tipografų kolonizuotų medžių kirtimo ir visų amžiaus klasių Belovežo, Browsk ir Hainuvkos miškų rajonų medžių surinkimo dėl jų keliamo gaisro ir visuomenės saugos pavojaus, bet neįsitikinusi, ar

šios priemonės neturės poveikio teritorijos *Natura 2000 PLC200004 Puszcza Białowieska* (Lenkija) vientisumui, taip pat neužtikrinsi Komisijos ieškinyje nurodytų saugomų buveinių ir rūšių, dėl kurių ši teritorija registruota kaip Bendrijos svarbos teritorija ir specialios apsaugos teritorija, apsaugos ir išsaugojimo, Lenkijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 6 straipsnio 1 bei 3 dalis ir 12 straipsnio 1 dalies a bei d punktus, taip pat pagal 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos 4 straipsnio 1 bei 2 dalis ir 5 straipsnio b ir d punktus.

2. Priteisti iš Lenkijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.